

ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

а.е. N 886

Протоколи от заседания Комисията за изработване на проект за Конституция на България при Великото народно събрание във връзка с обсъждане на приложен проект за първо четене на Конституция на Република България.

ТОМ I

30.05.1991 г.

1991 г.
Съдържа 117 листа

1

В Е Л И К О Н А Р О Д Н О С Ъ Б Р А Н И Е
Комисия за изработване на проект на Конституция
на България

П Р О Т О К О Л

На 30 май 1991 г. се проведе заседание на Комисията за изработване на проект за Конституция на България при следния

ДНЕВЕН РЕД:

Обсъждане на проекта за Конституция на България.

Към протокола е приложен списък на присъствувалите.

Заседанието беше открито в 10 ч. и 50 м. и ръководено от председателя на комисията господин Гиньо Ганев.

- 0 -

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Господа, направен е опит постъпили-те предложения да се систематизират. Те са ви раздадени. Вероятно сте се ориантирали в схемата. В начало са дадени няколко по-общите предложения, след това от материала - Преамбюл, глава първа и т.н.

Решението на Великото Народно събрание налага да имаме много строго спазван график. Преди това ние гласувахме срок до пет дни за Комисията за изработване на проект за Конституция, в който тя да може да подготви заседанията на второто четене. Това означава, че ние трябва да захранваме парламентарната зала с достатъчно материя, за да може там да се гледа текст по текст всяка от главите.

До 4 юни ние трябва да представим писмения си доклад за второ четене. Въпросът е сякаш не да представим доклад върху цялата Конституция, то даже не е и нужно, защото минаваме в тази фаза на последователното разискване, а да сме се произнесли по общо поставените въпроси и по глава първа, втора и т.н., не определям пределите.

На 4 юни материалът трябва да бъде раздаден. Той вече ще бъде много по-точен и кратък, предложения с кратки мотиви,

ще се докладва и устно на народните представители, за да може на 7 юни, петък, да започне разглеждането на проекта на второ четене в залата.

До 3 юли най-късно трябва да приключи това разглеждане. Ако пресметнем времето, с господин Корнезов говорихме преди малко, от 7 юни до 3 юли, това означава, че на ден трябва да се минават до 13 до 15 текста с гласуване. Ако увеличим интензитета на работата на пленарния състав на парламента. Сега наистина трябва да се проникнем от мисълта, че това е главното.

Ще помислим още по графика.

На 6 юли е референдумът. Сега се подготвя нормативният документ за това. Комисията за изработване на проект за Конституция на България вероятно утре ще се събере по някое време, за да се представи този проект, който ще наложи или изменение в действащото законодателство, или специален ад хок закон за този референдум. Сутринта се събирахме и мислихме по този въпрос. Но нека да не избързваме.

Референдумът ще се проведе на 6 юли.

Уточнихме с Централната избирателна комисия, че за три дни може да има окончателни резултати от референдума, т.е. на 7, 8 и 9 юли.

Реално е и ние да влезем в зала отново за трето четене - 10 юли, но по-реалистично е даже 11 юли, четвъртък. Тогава вече, като разлистим правилника, ще видите, че след второто четене трябва да се произнасяме само по допълнително постъпили писмени предложения и то от определен брой народни представители. Строго ще спазваме това.

След това на 17 юли във Велико Търново ще се проведе поименното гласуване.

Напомням това, за да се убедим още веднъж, че второто четене е всичкото за тази Конституция, най-важното.

Различни политически воли кръстостват въздуха. Правят се опити да се оспорва даже идеята за референдум, след като Конституцията била гласувана на първо четене, по принцип. Това, разбира се, е толкова несъстоятелно. Вчера след обяд и днес се събираха и разсъждаваха сериозни юристи. А това казвам за друго, да се види, че след като сме гласували по принцип вчера, имаме пълна свобода и отговорност да променяме конституционния текст като предложение. Парламентът да се произнася, както се

по всички други закони.

Молбата е след като изслушахме и толкова много народни представители, след като до известна степен и самата комисия създаде свои навици и искам да вярвам се професионализира повече, много точно да се правят сега предложенията на базата на това, което гледаме, за да може докладът ни да бъде по-чист и по-аргументиран, т.е. да не връщаме отново огромните дебати, които са преминавали през тази зала "запад" дълго време.

Имате ли бележки по тази предварителна схема.

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ: Действително, за да приемем Конституцията, трябва да повишим активността на работата на пленума. Свидетели сме, че когато един текст се постави за гласуване, по него отново и отново се развиват дебати, като че ли се чува за първи път.

Би трябвало, пристъпвайки към второто четене, много ясно и по парламентарни групи, и в пленума да уточним една технология, да речем, единият ден се обсъжда дадена глава или дадена порция въз основа на писмените предложения за изменения, както е посочено в правилника. На другия ден само да се гласува. И да кажем, че не може през цялото време да се връща отново и отново, а след като е обсъден текстът, оттам нататък всеки е свободен да гласува за или против и това е неговото мнение, така да се каже. А не да слушаме отново и отново нещата.

СТОЯН СТОЯНОВ: Говоря от името на колегите в Законодателната комисия. Смятам, че ще изразя и вашето мнение, че не бива оттук нататък паралелно в един и същи час да заседават и двете комисии.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: В никакъв случай.

СТОЯН СТОЯНОВ: Имайки това Ваше разбиране, спирам дотук, за да не отнемам повече от вниманието.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Парламентът е в законова криза. Много говорим, че искаме закони на промяната, а ги няма. Това е истината. Ето банката - чака се от Комисията по икономическата политика, за да мине оттатък. Приватизацията се чака от някои комисии. За устройството на МВР - също.

Благодаря на Законодателната комисия, с Александър Джеров снощи до късно гледахме всичко това. Няма да бъде Сметната палата. Стоят още спорове с правителството.

Оттук нататък искам да продължа казаното от господин Пирински. Това - да. Но другото - да не се позоваваме, пак ви казвам, само на гласуването. Това е Конституция. А не всеки си изразява волята и получаваме едни резултати, които да ни смаят.

Ето защо нека да изтълкуваме предложението на господин Пирински така - по парламентарни групи, там е главното, където въвн от свободата на волята на всеки, и непрекъснати контакти. Максималният брой от текстовете и главите на тази Конституция трябва да бъдат приети с едно парламентарно съгласие. Няма да бъде хубаво, ако цифрата "за" бъде 260, щом е Конституция на всички ни, особено в сегашните условия. Разбира се, ще се стремим към това. Това трябва да го правят и политическите ръководители на парламентарните групи. Това е много важно. Разбира се, че ще има различия, ще има и промени.

Виждате сега, че хора, които до вчера бяха в тази зала, подкрепяха текстове на Конституцията, се обявяват против тези текстове. Така е сега.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Това се дължи на невежеството на някои хора. Невежеството никога не е било довод.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Предлагам такава да бъде процедурата. Много по-интензивно ще работи в такъв случай Комисията за изработване на проекта за Конституция. Това до голяма степен ще определи и работата в залата.

Дали да разгледаме сега общите неща или да започнем с Преамбюла, който в раздадения материал е на страница 2?

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Не е ли добре да оставим Преамбюла накрая, а да започнем обсъждането по текстове. Така се прави при обсъждането по текстове. Така се прави при обсъждане на международни договори. В края на краищата Преамбюлт да бъде една квинта есенция. И понеже Преамбюлт е по-приповдигнат, може да изгубим повече време предварително за прередактирането му. А ако вече сме узрели по същество по текстовете, по-лесно ще се върнем към Преамбюла.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Има ли друго становище? - Няма. С други думи, ще предложим в залата Преамбюла да се дискутира по-късно.

По страница 6.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колеги, в чл.1, ал.1 се казва: "България е парламентарна република". Има няколко предложения - да бъде "България е демократична република с парламентарно управление", "България е президентска република". Това е по ал.1.

Другото предложение е да се добави: "Властта се осъществява непосредствено от органите на законодателната, съдебната и изпълнителната власт. Разделянето на властите е основен стълб на всяко демократично общество", "България е парламентарна народо-властническа република", като ал.1. Предлага се също: да се добави "демократична", "България е държава на всички българи", "Територията на България е единна и неделима", "Официалният език в България е българският". (Стр.6)

Друго предложение е: "Република България е правова и социална държава". Следващо предложение - алинея 3 да отпадне. Предлага се още България да бъде "парламентарна монархия".

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Всеки може да каже още нещо, стига да е особено свежо.

Имате ли предложения във връзка с чл.1?

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Предлагам член 1 с трите му алинеи да остане.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: При спора дали да се вписва: "демократична, социална и правова държава" се смесват две неща. Всъщност Всъщност става: "Държавата и формата на управление". Така както е казано в Основните начала, се взима само формата на управление. Аз бих се съгласил с това, ако останат тези формули в Преамбюла и ако се съгласим, че Преамбюлът представлява неделима част от Конституцията, т.е. че има нормативен характер. Това е едно.

Второ. Цялата държавна власт произтича от народа - не трябва да се казва така. Установената форма е: "Цялата власт произтича от народа", защото освен държавна има и обществена власт.

Нямам други възражения по чл.1.

НИКОДИМ ПОПОВ: Предлагам чл.1 да гласи така: "България е демократична република с парламентарно управление".

Имам следните съображения. Демократично управление имаме от 2500 години, обаче парламентарно е от 1215 година с Магна Харта либертатум. И оттогава в продължение на 700 години парламентът е водил борба с монарсите и е могъл да установи и да дойде до постижението действително да имаме едно свободно парламентарно управление. Това са моите съображения по този въпрос.

Значи България трябва да се нарича демократична република с парламентарно управление.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Мисля за нещо подобно. Не съм склонен категорично да се произнася, въпреки че една такава формула има доста предимства и малко недостатъци. Недостатък е поставянето на "демократична" до "република", които в определено значение се покриват, въпреки че те от специалното си значение пък се различават, т.е. в демокрация се влага идеята за народовластие, а в република - формата на управление. Така че от гледна точка на небуквалното, а специалното значение те не са дублиращи се.

Когато поставим "демократична република", ще посочим, че в нея се съдържа идеята за народовластие, а не просто за една или друга само форма на управление. А когато поставим "с парламентарно управление", ще избегнем част от споровете и ще поставим акцента, че в нея ние не подчертаваме толкова избора между парламентарна и президентска, а че това е една парламентарна демокрация. Парламентарна демокрация е нещо повече от парламентарна република.

Затова предлагам да обмислим това предложение. Мисля, че то е по-богато от сегашния текст. Освен това е ясно.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Аз поддържам предложението на господин Никодим Попов, понеже свързва и двата въпроса - и формата на управление, и характера на парламентарното управление, на парламентарната система - демократична държава с парламентарно управление.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: По принцип не бих възразил, но има нещо, което ме смущава и то е следното. Ако сравним тази формулировка с Преамбюла, ще видим, че в Преамбюла е казано: "Демо-

кратична, правова и социална държава". И ако ние тук вземем само единия белег и запишем, че България е демократична държава с парламентарно управление, излиза, че ние, така да се каже, подценяваме другите елементи, които са в Преамбюла, и взимаме само единия от тях.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: От гледище на устройствата това е друго.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Това не е въпрос на устройство, а въпрос на характера на държавата. Характерът на държавата е, че не само, че е демократична, тя е правова и социална, основана върху народовластие и съгласие. Ако ние тук вземем само един от белезите, пак повтарям в чл.1, ще излезе, че ние, така да се каже, пренебрегваме другите елементи на съдържанието на държавата си.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това, което спомена проф. Кюранов, мисля, че може да се реши, като въобще от Преамбюла отпадне "демократична" и остане "социална и правова", защото по-нататък е казано: "основана върху народовластието и съгласието".

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Тогава не бих възразил.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Още в началото казах, че Преамбюлът е един синтез. Ако ние имаме разпоредби, които достатъчно ясно определят и формата на управление и характера на управление, няма да има неудобства. И с тази поправка, която предложи господин Стоилов, аз мисля, че може да се обединим около предложението на господин Никодим Попов.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Ако оттам отпадне "демократична", нямам възражения.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Аз лично бих предпочел текстът да остане както е. В противен случай, колкото и да се покриват "република" и "демократия", което за мен е доста проблематично, тъй като република има и недемократична, да не говорим за робовладелска. Има недемократични републики. Но тук се намесват две различни неща в една алинея. И помислете дори от техническа гледна точка, тази алинея ще бъде подложена на референдум. Хората тогава за какво ще гласуват с "да" или "не", дали България е демократична държава или дали е парламентарна република?

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: За референдума нека сме наясно. Референдумът ще бъде - монархия или република.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Досега говорихме съвсем друго.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Аз вчера видях колко се смутихме, защото е казано "референдум във връзка с формата на държавно управление, посочена и в проекта, чл.1". В бюлетините няма това да бъде. Ще бъде "монархия или република" и ще се задрасква.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Каза се, че едно такова допълнение ще обогати текста и Конституцията като цяло. Аз мисля, че тя е достатъчно богата и даже пребогата. По-скоро бих предложил да се съсредоточим към нейното изчистване, отколкото към добавяне на нови неща. Предпочитам текстът да остане както е.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това допълнение мисля, че има и едно тактическо предимство, тъй като вече и тези социално-психологически неща трябва да преценяваме, за да се избегнат едни спорове, които този текст в сегашния си вид поражда. Мисля, че другият е по-точен и по-универсален.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Като се запише "парламентарна", вие подтискате правителство, подтискате президент. Това, разбира се, е въпрос на конкретни текстове.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: А има и една историческа приемственост в един от проектите, мисля, на Венелин Ганев.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: България е демократична република с парламентарно управление. Има възражения? Юридически е точно. Парламентарна, значи има парламент.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Исторически идеята за демокрацията предхожда идеята за парламентаризма. Ние показваме всъщност по какъв начин осъществяваме демокрацията.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Аз по принцип се смущавам от това, че вие толкова упорито разисквате чл.1, който сега ми се струва, че е излишен. Трябва да изоставим това разискване. Не защото съм твърдо убеден в някакъв резултат на бъдещия референдум, а просто за това, защото не бива да дразним онези, които не мислят по начина, който е възприет вече в проекта. Да изоставим този текст. При второто четене можем да го ревизираме. При третото четене, тогава можем да го ревизираме, 40 човека винаги ще се намерят, за да ревизират текста.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Трябва да влезем с нещо вътре, а не с правно място.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Ние влизаме с нещо, с което вече сме влезли.

Предлагам повече да не се обсъжда този въпрос, защото губим интелектуална енергия и време, да се мине по-нататък. Този въпрос е много съществен и трябва да се върнем в един момент на него, но не сега.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Склонна съм да подкрепя сега тази идея. Струва ми се, че ако запишем, че България е демократична република с парламентарно управление, решаваме няколко въпроса. Първо, не акцентираме върху парламентарната република. Така или иначе трябва да се съобразяваме с реалностите. Парламентарната република кара хората в първия момент на противното да смятат, че така или не чрез референдума вместо монархия или република, искаме да отхвърлим възможността за президентска или парламентарна република. Освен това акцентираме върху формата на управление, решаваме и въпроса за републиката. Мисля, че тази формулировка е по-добра, по-гъвкава е, по-точна и по-богата.

В следващите текстове това трябва да се изчисти. Но в първата алинея това може да остане така.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Много уважавам юридическото чувство на господин Павлов. Тъй като вече формално има предложение при първото четене за такъв текст, ние сме не само от куртоазия, но сме длъжни да отговорим приемаме ли това или не. Затова колкото и да са основателни вашите съображения, моля ви да се съгласите, ако мнозинството са за тази поправка. Защото ние по този начин ще покажем на двама членове на парламента, че сме реагирали на техните предложения.

НЕНЧО НЕНЧЕВ: Искам в добавка да кажа: не би ли могло в добавка тук да намери място, че парламентарната форма на управление може да бъде променена само с референдум?

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: В Преходните разпоредби ще мислим за това.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Бих се върнал на редакцията, която вече отработихме, ако приемем, че ще се занимаваме с този въпрос.

Защото тя е по-сполучлива, няма спор. Друг е въпросът дали трябва да се занимаваме.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Искам да ви помоля сега да не правим много продължителни дискусии по това. Но нека да внесем тази поправка, тя и юридически е по-вярна, а още повече рефлексията от този проект ни говори, че има различни тълкувания, не винаги оправдани, разбира се.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Обединяваме ли се около текста: "България е демократична република с парламентарно управление"?

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Обединяваме се.

Има ли бележки по ал.2 и ал.3, при аргумента за Преамбула?

Моля ви да обсъдим предложението на господин Кюранов по ал.2.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Освен държавна власт има и извъндържавна власт, обществена власт. Знаете, че формулата е именно такава: цялата власт произтича от народа и принадлежи на народа.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Тази формула е друга.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: А защо трябва да казваме, че цялата държавна власт произтича от народа?

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Защото при другите не е така, наистина.

Има ли други мнения по този въпрос?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това, което каза проф.Кюранов, съдържа една добра идея, предполагам, че подтекстът е да се покаже, че и икономическата, и социалната власт има своя източник в народа. Но тъй като ние тук говорим само за държавата, не можем по-нататък да употребим второто изречение, ако отпадне "държавна". Защото няма как да кажем, че икономическата власт се осъществява чрез органите, предвидени в тази Конституция. Това вече е друга тема.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Ние претендираме, че ще внесем някакво разграничение между държава и гражданско общество.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Махайки социалните и правовите черти в Преамбула, в чл.1 вече не може да разискваме този въпрос. Това е проблемът.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: В Преамбула няма нищо за гражданско...
В ал.2 на чл. 4 го има.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз подкрепям предложението на проф.Кюранов. Смятам, че това е разумно, особено като отидем към разграничаването между държава и гражданско общество. Убедително е.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Знаете ли какъв спор ще повдигнете, като кажете, че цялата власт... И в една кооперация е това. Това ще бъде нещо...

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Вся власт советам! (Смях)

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Най-големият аргумент.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Вся власт СДСам!

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Господин Вълканов издигна първия болшевишки лозунг, аз издигам втория - колеги, нека да прогласуваме, пушенето е много лош навик, дали да разрешим пушенето по време на заседание или не.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Никога не прибягвайте към гласуване, когато е възможно едно нещо да се уреди без.

Искам да помоля да запазим текста такъв, какъвто е. Има разум в предложението на господин Кюранов.

По чл.2.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Днес ще изберем група в парламента, която да участвува в нашите заседания относно езика.

На стр.7 са направените предложения.

От едно от предложенията само взимам повод. Сега, когато имаме с дистанцията на времето възможност да се върнем, декларативните текстове да се премахнат, където е възможно. Не казвам, че това е така.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: По чл.2. Не виждам предложението, което направих вчера в пленарната зала, а именно да се запише терминът "еднонационална държава". Текстът да изглежда така: "Република България е единна еднонационална държава". Дори единна може да се измени, но еднонационална да остане.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Единна стани унитарна. Държавното устройство не е редно да се изменя.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Да има отделен текст, че България е еднонационална държава. Отделно изречение да гласи: "различни-

те етнически общности съставляват неразделна част от нея". Бях предложил такъв текст.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Аз поддържам господин Вълканов.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Това ще предложи и в пленарното заседание.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: И господин Татарлъ е на това мнение.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз се позовавам на изказванията, които бяха направени тук. Разбира се, господин Вълканов е в правото си да предложи това. Аз бих предложил следното. Защиатавал съм тезата, че България е еднонационална държава, само че с тази поправка: "с етнически, езикови и религиозни малцинства".

Освен това формулировката "нация" е много неопределена особено в славянските езици. Нацията не означава народ. В такъв случай бих предложил нещо много по-неутрално, примерно що се касае за етническите, но ми се струва, че трябва да се допълни, имам предвид формулировката на господин Вълканов: "етнически, езикови и религиозни общности, част от българското гражданско общество".

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Обществото е другата нация - говорят тук хората.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз ви казвам, че "нацията" не е подходяща, защото е разтегливо понятие, политизирано. Има разлика между нация и народ. Извинявайте, етническите, езиковите малцинствени общности в България не са българи, те са турци, цигани, евреи и т.н., но те са граждани на България и са длъжни да изпълняват законите на страната. Затова предлагам вместо "нация", ако се запази това нещо, да остане "българско гражданско общество", където няма спор.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: В текста няма въобще такова нещо, вижте го.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Това, което предлага господин Вълканов е свързано с предложението на господин Румен Воденичаров. Това имам предвид.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Аз се базирам на Вашето изказване. Дайте стенографския запис. Стенографският запис показва, че господин Татарлъ е казал точно така: "България е еднонационална държава".

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Не отричам това, но "с етнически религиозни малцинства", моля ви се. Аз разполагам с това, дори чета, мога да се позова. Не е така, както Румен Воденичаров иска да тълкува.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Има ли други мнения? Иначе се обединяваме около съществуващия текст, който е резултат на многобройни именно такива спорове.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: България е единна еднонационална държава със смесено самоуправление – поне това да добавим.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Точно това предложих аз.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Какво значи това? Сега се позовава, че у нас няма малцинства, следователно у нас няма да има геноцид. Какво значи това?

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Това е друг въпрос.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Не е никакъв друг въпрос.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Съгласен ли сте да се добави: "България е единна еднонационална държава"?

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз не съм против "еднонационална", но тъй като ще се спекулира с това, предлагам обезателно да има: "с етнически, езикови и религиозни малцинствени общности".

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Вълканов, той не възразява за началото, а иска да прибави края, срещу който Вие възразявате. Това е проблемът.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Това беше общоприето до преди 20 години, извинявайте, в цялата българска практика.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Кой ще направи предложение текстът да остане такъв, какъвто е?

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Господин Ганев, или текстът да остане така, както е, тогава няма да има никакви спорове, ако има, тогава да се отразят многообразието и единството.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Има къде, предлага се, ще се гласува там. Ако господин Татарлъ не си оттегли предложението.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Като парламентарна група ние не можем да оттеглим това. Това е едно от условията ни, с оглед ние да останем в Народното събрание.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Нашето предложение е на ден, включително събота и неделя, трябва да се преминават минимално по 35-40 текста.

Така че, като говорим, нека да мислим за това.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Сега сме само на чл. 5.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Има проблеми, които са спорни, има други, които не са спорни. Например съвършено безспорно е, че когато се защитава едно основно публично право - правото на сдружаване, правото на митинг, там не може да се говори на друг език освен на български език. Това е вече осъществяване на властта по някакъв начин чрез публичните основни права. В това вече няма спор.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Това не е вярно, че няма спор. Това е мнение на господин Вълканов. Пред мен са протоколите. Даже имаше предложение от господин Атанасов изобщо да отпадне този член. За първи път в Конституцията се въвежда българският език като официален език. Такъв не съществува в Конституцията на Съединените американски щати. Запознат съм добре с въпроса за езика.

Смятам, че най-малко публичните отношения трябва да отпаднат. Тези обвинения не са основателни, защото в проекта за конституция на БЗНС се предлага официалният език само за държавни учреждения. И тях ли ще ги обвините в туркофилство?

Ако не искате да има дискусии долу, да отпадне. В противен случай ще се защитаваме.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Много ви моля нека да бъде спокойно тук, както в залата.

Господин Глушков поиска да прибави аргумент.

ИВАН ГЛУШКОВ: В проекта на БЗНС това действително го няма, обаче никой проект сам по себе си не е перфектен. Ние сега подкрепяме тази формулировка.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз се извинявам, но аз не знаех, че вие си правите поправка в проекта.

ИВАН ГЛУШКОВ: Аз казах, че никой проект сам по себе си поначало не е перфектен.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Колкото до отпадането на члена, господин Татарлъ, да се пазим на възрастово основание това да не стане. Всичко друго е въпрос на дискусия.

ББ/КП

Следващият текст, този не буди колебания.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Текстът е чудесен...

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Ще ви донеса най-прясна статия от езиковата ситуация в САЩ.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: За успокоение на господин Татарлъ искам да кажа нещо. Тази година английският език ще бъде приет за официален в Съединените щати.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Като се приеме, да. Но сега не е.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Нали искаме нашите текстове да носят по-общ характер. Ако искате в скоби да сложим манифестация, събрание на открито, държавни учреждения и т.н. Има ли смисъл от това?

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Направете го. Направете го.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: А в другия текст - за религията - ще трябва да пишем: източноправославното вероизповедание, а не ислямът, се явява традиционна...

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Моля ви прочетете двете предложения на стр. 8 от справката по чл. 4. Искам да напомня на комисията, че като отхвърлим нещо, трябва да го подкрепим и с аргументите в доклада.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Господин Ганев, докъде стигнахме по чл. 3?

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Остава текстът с "публични отношения".

По чл. 4 имате ли колебания? Да погледнем чл. 5 на стр. 8 долу.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Какво е това върховен закон? В Конституцията винаги е било основен закон.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: В йерархията имаме предвид.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: В Конституцията е основен закон. "Върховен закон" е много неясно.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Основен закон да бъде.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Тогава много леко ще отпадне ал. 2, в която се говори, че основните обществени отношения се уреждат със закон, защото слагаме тъждество между Конституция и закон тогава.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Това е аргументът може би.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз всъщност не виждам пречка ал. 2 да я няма. Защото вкарваме доктринерни понятия.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Янков, това е една теория, която се урежда със закон, който се урежда с постановление.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: То не е много теория, защото в Закона за нормативните актове има такива разпоредби.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Те са пак доктринални, че основни обществени отношения са тези отношения, които са трайни и са важни.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Въпросът е, че първично-обществените отношения се уреждат със закон.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Предлагам да стане следното: "Конституцията е основен закон. Нейните норми имат непосредствено действие. Законите не могат да противоречат на Конституцията."

ЯНАКИ СТОИЛОВ: То е ясно.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Ако това ще повдигне спорове, оставете го така.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Втората алинея е една азбучна истина.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Предлагам да я махнем.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Аз бих апелирал да се запази върховен закон, защото целият този текст има като фокус йерархията на нормативните актове. Основен закон се казва като констативен акт за Конституцията. Но в дадения случай терминът "върховен" е много уместен и не може да се замени с основен, който е доста тавтологично и доста декларативно. И най-елементарните ученици знаят, че Конституцията е основен закон. Защото тогава Конституцията се приема като юридическа основа на законодателството.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Янков, сега проблемът е за втората и третата алинея.

РОСЕН ХУБЕНОВ: И за третата алинея трябва да се отнася, защото отпадането на втората алинея автоматически води до нова редакция на следващите. Ако остане само "Конституцията е основен закон" и преминем към ал. 2 "Законът се прилага точно и еднакво спрямо всички", логическата връзка е, че Конституцията като основен закон...

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Близнашки има думата.

ГЕОРГИ БЛИЗНАШКИ: Става дума за едно от най-слабите места в проекта за Конституция. Тъй като материята на чл. 4 и на чл. 5 е еднородна в проекта. Става дума за принципа на правовата държава. Той включва няколко неща: съобразяването

3.

на законите с Конституцията, обвързаността на администрацията и точното и еднакво прилагане на законите спрямо всички субекти на гражданското общество. И това трябва в един текст и в един член да намери няколко точни дефиниции.

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Аз искам много да подкрепя това предложение и да ви помоля много професионално да видите това, което и вчера пак се написа от господин Йордан Ганев, след като се каза хиляда пъти.

Вижте третата алинея на чл. 5. "Законът се прилага точно и еднакво спрямо всички."

Вижте втората алинея на чл. 6. "Всички граждани са равни пред закона."

Същата идея, за която и Близнашки каза, разказана в три текста. Дайте да ги съберем, за да стане добре.

Да се обединим тук върху принципа и след това да се възложи да се направи чисто. Ние и без това търсим тази Конституция да не е бърлива именно.

Аз ще ви моля, гледайте едновременно и чл. 6.

И много ви моля, вие виждате какви остри думи се чуват и по митинги, и по други места във връзка с четвърта алинея на чл. 5. Дайте да заковем тезата си.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Да заковем Наказателния закон, че няма обратна сила. Какво ще обясняваме елементарни неща, че не се отнася за гражданските права.

Да се пише: "гражданския има, само когато..."

ПРЕДС. ГИНЬО ГАНЕВ: Думата има господин Берон.

ПЕТЪР БЕРОН: За тази злощастна ал. 4, която фактически...

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Защо да е злощастна?

ПЕТЪР БЕРОН: Злощастното не е в самата алинея и аз имам пълно разбиране за необходимостта да остане именно това положение, да няма обратна сила законът, защото иначе избиваме изпод ръката си цялата законова база, на която стоим. Обаче хората наистина масово недоволствуват именно заради тази алинея. И това е едно от може би двете или трите неща, заради които най-много плюят тази Конституция.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Защото има съвършено погрешно разбиране на този текст.

ПЕТЪР БЕРОН: Защото им е внушено, че ако се приеме тази алинея в този вид, ще се отнеме всяка възможност да се търси отговорност за престъпления, извършени през последните десетилетия. И че ние съзнателно искаме тук да покрием с давност деянията на редица хора, от които наистина би трябвало да се търси отговорност. Тук се споменават и тези от лагерите с тяхната давност, и всички останали.

Аз мисля, че все пак трябва да направим нещо, което да обясни на хората защо наистина не може да се приеме "обратна сила", а същевременно да се направи някаква добавка към този параграф в смисъл, че давността не се прилага за определена категория престъпления. Ако не се направи това, ние не можем това просто да го прескочим и да кажем: гледайте си работата, ние разбираме от право повече от вас. Защото това ще настрои страшно много хора против тази Конституция. Искам правилно да ме разберете.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Само една бележка искам да направя. Що се отнася до престъпленията, за които не се прилага давност, такива са предвидени в сегашния Наказателен кодекс. А що се отнася пък до възможност да се каже, че давността не се прилага, това по същество е утежняване на отговорността и пак не би трябвало тази разпоредба да има обратно действие по принципите на наказателното право. Защото тя макар и на едно процедурно основание, въвежда утежнен режим на отговорност и следователно няма да се прилага към минали деяния. Така че и да се запише, това е неприложимо.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Това е така, но може все пак да се запише това, което все пак е записано в Наказателния кодекс, че не се прилага давност с изключение на престъпленията геноцид и престъпленията срещу човечеството. Това би могло да се направи.

ПЕТЪР БЕРОН: Разбере го. Аз навсякъде обяснявам с риск да се случат неприятни неща с мен, на голям митинг ги обяснявам защо не трябва да има обратна сила законът. Това е страшно непопулярно твърдение. Аз приемам риска да правя непопулярни обяснения, обаче пък на хората не можем да кажем, че всички са глупаци и не разбират.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Защото хора, които не разбират от елементарни принципи, говорят по правни въпроси по телевизията, говорят обратно и насъскват хората.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Разбират, те разбират, не че не разбират толкова.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колеги, да вървим напред. Проблемът е около четвърта алинея и нейната редакция. Никой не се обявява против обратното действие. Всъщност така е и във всички цивилизовани държави.

Проблемът е да има едно изречение или отделна алинея относно давността.

СПАС МУЛЕТАРОВ: Цялото усложнение по този въпрос идва от дезинформацията и неправилното създаване погрешни впечатления от този текст, което не е случайно. Дори и да го няма, този въпрос много отдавна е решен в българското право. Той нищо ново не въвежда. Откакто съществува нашето наказателно право, никога не се е прилагало с обратна сила. И не само в наказателното право, а изобщо в правото. Ако този текст изобщо отпадне, той няма да промени нищо. Или неговото наличие не създава тази норма сега. И аз не знам защо...

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Само една скоба да отворя. Защото, ако този текст отпадне, аз вече се убеждавам, че има хора, които ще предложат той да отпадне и от Наказателния кодекс. И точно заради това той трябва да стои, за да не се върнем с 200 години назад в историята.

СПАС МУЛЕТАРОВ: Аз искам да споделя, казвам, че просто се злоупотребява, все едно, че ние сега за първи път правим нещо, което не е вярно. Ние просто в Конституцията установяваме едно съществуващо право в нашия правен мир. То е било много години и никога не е било различно. Освен това го има и в международното право. Международните документи са го предвидили. И няма нищо лошо, ако ние го вкараме в Конституцията. Струва ми се, че се създава изкуствена дезинформация как по-леко в Конституцията да се вкара. Ние нищо не вкарваме ново. Ние просто преповтаряме онова, което го имаме и досега.

ПЕТЪР БЕРОН: Искам правилно да ме разберете. Хората казват: с тази Конституция вие ни отнемате възможността да търсим отговорност на престъпниците. Комунистите си направиха навремето народен съд, вие с тази Конституция ни отнемате възможността да направим такъв.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Този текст отпада оттук, но не отпада от правната система, от Наказателния закон.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има Никодим Попов.

НИКОДИМ ПОПОВ: Това, което каза господин Мулетаров, е вярно. Това е юридическо правило в цивилизованите държави. Съгласен съм и с господин Берон. Ние имаме тук 45 години управление, в което има страшни престъпления. Българският народ това не може да го отмени. И нека тук с всички усилия, с взаимни усилия да се намери едно разбиране, за да могат да бъдат наказани тези престъпници, които са извършили тези страшни престъпления. А да остане това класическо правило, което е много хуманно, че законът не може да има обратна сила. Нека да се помъчим и да намерим начин за едно наказание и то да не бъде, както е в народния съд, но да се даде възможност да се търси отговорност за тези престъпления. Това е моето изказване.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Павлов.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Тук се смесват няколко правни проблема.

Първо, ако текстът не съществува, имаме ли ние разпоредба, която казва, че всички пактове, приети в страната, ратифицирани, стават националноправово? Имам го. Защитата, това, което са съображенията на Янаки Стоилов, да не би случайно да се изменя Наказателният кодекс и оттам да отпадне този текст, защитата го има, защото е прието в Международната харта за правата на човека. Това е първият аргумент.

Вторият аргумент обаче е по-сериозен. Тук се смесват два въпроса. За обратното действие на закона и за приложение на Наказателния кодекс във връзка с давността. Ние като юристи разсъждаваме така. Затруднения ни създава едно престъпление, което вече е покрито с давност. И тогава се поставя другият въпрос, който сериозно се обсъжда сега и във Върховния съд, и в Министерство на правосъдието. Дали в случая въпросът не е процесуален или е материалноправен. Ако е материалноправен въпросът за отговорността, има извършено престъпление, но е покрито с давност, няма възможност за търсене на наказателна отговорност. Но ако застанем на другата позиция, че по време на един тоталитарен режим наличието на чл. 1 преди изменението от сега действащата Конституция, давност не може да тече, защото давността тече тогава, когато аз мога да осъществя нака-

7.

зателни мерки и да търся отговорността. Щом не мога да осъществя тази възможност, аз съм в един квази мораториум. Щом е квази мораториум - моля за извинение, давност няма, давност не тече. Това трябва да се разясни на българския народ. За съжаление Върховният съд се бави с едно тълкувателно решение по този въпрос, което би внесло успокоение в духовете на национално равнище.

Моята молба е по отношение на всички, които са юристи, не популистки разяснения, само юридически разяснения, във всички случаи контакти - радио, телевизия, печат, този въпрос да се очертае ясно, точно, за да се махне вълната на напрежение. Защото в случая се спекулира популистки, случайно или не, тъкмо с този момент, при който, ако ние махнем разпоредбата, имаме защита, но във всички случаи да не приемем това, та ние ще отречем 2000 години от развитието на човешкото мислене.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Може да падне текстът, защото същият текст е възпроизведен в хартата. Следователно ние с препращането пак имаме защитата.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има Росен Хубенов.

РОСЕН ХУБЕНОВ: Аз само ще маркирам още веднъж основния си аргумент. Това е прякото приложение на международноправните норми, което ще приемем с гласуването на Конституцията. Но не мисля, че е необходимо текстът да отпада, защото имаме доста други текстове в проекта, които са пряка заемка от международните актове. Освен това специално на господин Берон бих искал да кажа, аз вчера слушах много внимателно неговото изказване. Той говори за давност именно върху геноцид и престъпления срещу мира и човечеството. Професор Вълканов донесе Наказателния кодекс и ще цитира предполагам тази поправка, но в него изрично се посочва, че престъпленията геноцид и против мира и човечеството, за тях няма давност. Това трябва да се обясни на хората.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Има международна конвенция по този въпрос, която ние сме ратифицирали.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Само една бележка за аргументация защо текстът трябва да остане. Тъй като ние искахме да внесем нещо, което досега не съществуваше в нашето право. Законът да няма обратна сила не само в областта на наказателното право, но и в областта на гражданските отношения. Това разбира се е много

8.

по-деликатно, но във връзка да речем с преценка на тези заеми и други неща...

ПЕТЪР БЕРОН: Как ще им вземем обратно парите?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Затова тази идея тук надхвърля идеята на Наказателния кодекс. И затова има смисъл да бъде тук.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ами административно, разбира се, санкционно и т.н.

Господин Иванов иска думата.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Аз разбирам и едните, и другите съобщения. Само бих искал да кажа, че това опасение, което се изказа от господин Стоилов, че ако го няма този текст, то го има в Наказателния кодекс. Но той може да бъде променен в Наказателния кодекс. Той не би могъл да бъде променен, просто защото не само международното право, както ние тук казваме, че международните договори и пактове стават част от вътрешното право, но те имат приоритет над него. Тоест няма да може да бъде променен Наказателният кодекс с някакъв друг смисъл и да се издават закони с обратна сила, тъй като това ще противоречи... Освен ако ние не денонсираме нашето участие в тези международни договори. Тоест гаранцията е също толкова сигурна, колкото ако го има този текст. Аз бих подкрепил това текстът да отпадне.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Грозданов и да приключим с разискванията.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Колеги, да обърнем по-сериозно внимание на този текст. Струва ми се, че той трябва да бъде отнесен само към наказателните закони, към санкционните закони. В гражданскоправните отношения правната норма, законът, може да създаде облага за един за сметка на вредата на друг. Двупосочно действие имат гражданскоправните норми. Ако създаде по-благоприятно положение за един гражданскоправен субект, то друг гражданскоправен субект ще бъде в по-неизгодно положение. Затова струва ми се, че гражданските закони трябва да бъдат изключени. В тази насока много сериозен прецедент е и уредбата на този въпрос в чл. 15 от Пакта за гражданските и политическите права. Той визира само санкционните, наказателните закони, но не и гражданскоправните. Да не ставаме по-католици от папата. Да не кокетничим само за демократичността сама за себе си с оглед на последиците, които се създават с това. Аз твърдо държа на 9.

това текстът да се отнася само за наказателните територии.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Госпожа Кирчева има думата.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Аз подкрепям напълно предложението и исках да предложи или ал. 4 да придобие този вид: "Наказателният закон няма обратна сила." И нищо повече. Или изобщо да отпадне. По съм склонна да остане първият вариант, по-краткият. "Наказателният закон няма обратна сила." Всичко друго ни е известно, това са хилядолетни принципи. Това са процедурни норми.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: За гражданските трябва да отпадне. Защото ние не можем да решим кога е по-благоприятно действието.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Да, но един наказателен закон, който няма обратна сила, сто процента ясно за всеки юрист е, че става дума за материалноправно и наказателен закон. Нали? А по-благоприятните последици може да има само по процесуално наказателния кодекс.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Господин Янков има думата.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Аз предлагам действително да се сведе до Наказателния закон, но да не свърши само така лаконично: "няма обратна сила". Вярно е, че това е известно, но това е много важно. Ние нали искаме в Европа да отидем. Член 11 от Всеобщата декларация за правата на човека в по-разгърната форма възпроизвежда този текст затова, че за по-благоприятни последици за гражданите и прочие. И чл. 25 от пакта ние сме го ратифицирали и затова много ви моля, ако се ограничим до действието на Наказателния закон, както е в международното право, в такъв случай да бъде с обяснението, което се съдържа в сегашния текст.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Господин Андреев има думата.

ЙОРДАН АНДРЕЕВ: Колеги, за разлика от колегата Янков, не че съм по-голям специалист от него, а просто имам собствено мнение по този въпрос. Мисля, че трябва да остане редакцията на ал. 4 така, както сме я заложили. Ние не бива да се поддаваме на спекулациите на господин Стоян Ганев, аз съжалявам, че в негово отсъствие го правя, но спорът ни беше директен тук, ако си спомняте, на предходни заседания. Бих искал да цитирам мнението по този въпрос на господин Корнажев, който вчера на пресконференцията на БСДП е заявил, че действително поддържа 10.

Конституция БСДП, в която се прогласява забраната за обратно действие на законите, без да прави разграничение на законите. А това е нещо, което е прогласено за цялата цивилизация, се аргументира господин Корнажев.

В допълнение, госпожа Кирчева, на това, което казахте, бих искал да Ви посоча за пример американската конституция, която често пъти ни се посочва и мисля, че с основание, където в чл. 1, § 9 (мисля, че точката беше втора, ако не се лъжа) е посочена тази забрана за обратно действие на закони, включително и гражданските закони. Направете справка, ако не съм точен.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Никой не е против обратното действие. За какво спорим? Дали да остане текстът и каква да бъде неговата редакция.

СПАС МУЛЕТАРОВ: Аз в никакъв случай не мога да приема тази теза, която тук разви нашият колега. Но кога някой закон е имал обратно действие, ако изрично в него не е посочено, и то в случай, че той създава по-благоприятни условия? Независимо дали е административен, граждански и т.н. Нещо повече. В тази зала ние спорехме, когато ставаше въпрос за лихвите за заеми и всички юристи в България бяха единодушни, че обратната сила не може да се приложи поради този принцип, който винаги е съществувал в нашето право. И сега изведнъж го принизяваме до наказателното право.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Той го нямаше още, господин Мулетаров, спомнете си. Господин Мулетаров, в Закона за нормативните актове се казва изрично за наказателните, административните и трудовите.

СПАС МУЛЕТАРОВ: Въпреки това никой не посочи тогава, че съгласно Наказателния кодекс, а всички бяхме единодушни, че не може един закон, който влошава положението на гражданина, да се прилага с обратна сила.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз затова казвам, че така трябва да го кажа, ако искаме вече да е принципно.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колеги, да се ориентираме към четвърта алинея. Явно там е спорът.

Думата има господин Хубенов.

РОСЕН ХУБЕНОВ: Аз бих искал да посоча още един аргумент. Той е от обща теория на правото.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: В полза на какво?

РОСЕН ХУБЕНОВ: В полза на оставането на редакцията такава, каквата е. Принцип в общата теория на правото е, че материалният закон, без да се прави разлика дали той е трудово-правен, административен или наказателен, няма обратно действие, освен ако въвежда по-благоприятен режим. И това е нещо, което за мен винаги е било безспорно и намира трайно приложение.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Още един аргумент да кажа. Това е наистина един много сложен въпрос и той има аргументация в едната и другата посока. Действително е, че за едни граждани може да се създадат по-неблагоприятни, за други по-благоприятни условия, но заедно с това, запомнете, че ние направихме вече един прецедент в нашето най-ново законодателство - Закона за чуждестранните инвестиции, където казахме, че бъдещите закони не могат да установяват по-неблагоприятен режим да чуждестранните инвестиции. Тоест ние вече като частен случай веднъж тази идея, която тук е записана, е прокламирана. И нека да си даваме сметка, че може би тя има вече своята база да я разширим и върху другите сфери.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Янков. Прочетете ни редакцията, за да видим можем ли да я включим.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Във Всеобщата декларация за правата на човека чл. 11: "Всеки човек, който е обвинен в престъпление, има право да бъде считан за невинен до доказване обратното."

В съответствие със закона в публичен процес, по време на който са му били осигурени всички необходими гаранции и т.н.

Втората алинея. "Никой не трябва да бъде съден за действие или бездействие, което в момента на извършването не е съставлявало престъпление по националното или международното право. Не може също така да бъде налагано наказание, по-тежко от онова, което е било предвидено за съответното престъпление по времето, когато престъплението е било извършено."

В Пакта за гражданските и политически права, това е чл. 15, струва ми се, който възпроизвежда поначало това.

Алинея 1. "Никой не може да бъде съден за действие или бездействие, което не е представлявало престъпно деяние съгласно националното законодателство или международното право в момента на извършването му." Това е от декларацията.

"Не може също така да се налага по-тежко наказание от онова, което е било предвидено в момента на извършване на престъплението, ако след извършване на престъплението законът предвижда налагането на по-леко наказание, престъпникът ще се възползува от него."

Алинея 2. "Нищо в този член не пречи едно лице да бъде съдено и наказано за действие или бездействие, което по време на извършването е било престъпление съгласно общоправни принципи, признати от всички народи."

Но първата алинея действително в последното изречение точно посочва, че обвиняемият по едно наказателно дело може да се възползува от по-лекото наказание.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колеги, въпросът се заключава в това така ли да остане текстът или...

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Това е съгласно тези актове, а съгласно общи принципи на правото въпросът за ретрактивността се отнася за всички норми. Аз говоря какво е предвидено в тези нормативни актове. Съгласно чл. 38 от Статута на Международния съд, при липса или при недостатъчна яснота на съществуващите норми, се прилагат общите принципи на правото.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Мога ли да предложа конкретен текст, който свежда въпроса някъде по средата, т.е. ние да забраним обратното действие, когато се въвежда юридическа отговорност? Тоест да не говорим за други ограничения. Ако става дума не само за наказателната и т.н., но и за гражданска отговорност, с обратна сила тя да не може да се въвежда. Ако в другия случай гражданският закон има обратно действие, нека наистина това сега да не го разширяваме, както е в дадения текст. Затова предлагам следната редакция:

"Закон, с който се установява отговорност, няма обратна сила, освен когато това е изрично предвидено и при условие, че се създават благоприятни последици за гражданите."

При това положение тук се смесват два проблема. Последното трябва да отпадне.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Трудно сега бихме направили една нова редакция. Да оставим четвъртата алинея в работната група, за да намерим най-точната правна редакция.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Аз бих дал един пример. Създава се една конюнктурна ситуация и даден гражданскоправен субект натрупва богатство, облаги – гражданскоправни. След известно време се отчита конюнктурността и несправедливостта на натрупаните облаги. Ако приемем, че поради отговорност не може да се приложи закона с обратна сила, няма да може държавата да отнеме тези конюнктурно натрупани облаги. Не става въпрос за конфискация и за национализация. Става въпрос за възможност с обратна сила да се приложи гражданскоправна санкция. Става въпрос като тези военновременни печалби, които бяха преди Девети септември и т.н. Затова ми се струва, че за гражданските закони и за гражданскоправната санкция обратната сила да не се прилага, а да остане само наказателната отговорност, включително административно-наказателната отговорност.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има колегата Димитров.

КАЛИН ДИМИТРОВ: Аз предлагам да приключим дискусиата по тази алинея от чл. 5. Аз възприемам, че е правилно редактирана и предлагам да го подложим на гласуване и да приключим дискусиата.

И нещо друго искам да кажа. Всички неща се въртят около това, че някои виновници за лагерите и за някои други конкретни престъпления, не могат да попаднат под удара на закона и да се съдят. Ние фактически за определена група от няколко души или стотици да кажем се отказваме от нещо, което се отнася за цялата страна, за всички граждани в страната. Поради това поддържам да остане така тази алинея, да го подложим на гласуване и да продължим нататък.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз все пак се връщам към редакцията, която предложих. Мисля, че тя е юридически издържана.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Ще те обвинят във византийство.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Не, тогава гражданският закон може да създава за едни по-благоприятни или по-неблагоприятни последици, но той не може именно да установява конфискации, както иска господин Грозданов.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Георгиев.

ДИМИТЪР ГЕОРГИЕВ: Първото е, че възприемам текста, както се предлага, или модифициран в по-прецизен вид. Във всички случаи това е една адаптация на международни норми в нашата 14.

страна по пътя към демократизиране на законодателството и Конституцията и ние нямаме право да възроптаваме срещу него.

Второто, което тук се изказа като съждение от господин Грозданов и от някои други, че е възможно да изпуснем със създаването на подобна норма, която Янаки Стоилов сега дефинира, че е възможно да изпуснем някого да му вземем незаконно придобитото имущество, според мен създаването на тази норма има значение и за в бъдеще, а не само, както сега тук се подхвърля, и за минало време, и ще има или няма да има такава възможност да се отнеме незаконно придобитото имущество, ако ние не създаваме добро законодателство. То е въпрос на останалото законодателство. Щом ние не създаваме добро наказателно или гражданско законодателство в другите области, там трябва да търсим причината, че сме пропуснали тази възможност, а не в конституционния текст, който е принципен и който създава нещо, което сме длъжни да го направим, защото отговаряме на международното право в тази област. И ако ние сега си блъскаме главите около това как да съчетаем текста с възможността да отговарят тези, които в тези 40 или 45 години са вършили някои престъпления, а ние сега не можем да ги хванем за началото на тези престъпления, а не за по-късните, т.е. защото ние не сме имали съвършенство в другото законодателство, било умишлено, било поради незнание или т.н. Не сме създали такива правни норми. Но сега да връщаме нещата от гледна точка на конституционен принцип, значи да отиваме в разрез с международните норми. И това трябва да обясним и на българското население и да не се злоупотребява с това.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Аз предлагам да остане ал. 4 както е и да се добави: "Давност не тече при геноцид и престъпления срещу човечеството." Въпросът е, че това ще има значение да се подчертае, че не е безусловна давността.

ПЕТЪР БЕРОН: Говорят: вие ставате адвокати на газдовци.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Вълканов.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Искам да предложа вариант на това, което предложи колегата Кюранов. Предлагам в главата за правата на човека при чл. 30 да се запише този текст, който сега е съдържание на чл. 79, ал. 2 от Наказателния кодекс.

"Не се изключва от давност наказателното преследване и изпълнението на наказанието по отношение на престъпление против мира и човечеството."

Това е точният текст на Наказателния кодекс. Записваме го тук и според мен въпросът се решава. Тук са принципите на наказателното преследване: "Никой не може да бъде принуждаван..."; "Обвиняемият се смята за невинен до доказване на противното"; "Лишените от свобода..." и т.н.

Тук можем да сложим един текст като този на чл. 79. Той може да бъде ал. 7 на чл. 30.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Господин Татарлъ има думата.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз предлагам да се обединим около предложението на проф. Кюранов и господин Вълканов. Смятам, че предложенията са коректни и няма да има никакъв спор.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Въпросът е дали да бъде в чл. 5 или да отиде в чл. 30.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Може би и двата текста да отидат в главата за правата на човека, но вече като наказателен текст. Наказателните закони нямат обратно действие, освен ако...

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Румен Воденичаров.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Господа, отново се поддаваме на уличен натиск. Разберете, че ще станем за срам, ако вмъкнем предложенията на Берон и на някои от тази страна. (Сочи страната, където седят представителите от опозицията) Това, което можем да направим, е, че този, който мъти главата на петте хиляди софийски граждани отвън, които той казва, че са сто хиляди, е незаконно избран. И това трябваше да го направим досега, господин Корнезов, за да могат да се пресекат всякакви опити за новаторство в нова Конституция. Имам предвид случая Стоян Ганев, защото той е основният виновник тази теза да се шири из София.

ПЕТЪР БЕРОН: Искам да предложи идеята на проф. Кюранов да се гласува.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз предлагам да го гласуваме като идея, а след това да го гласуваме като систематично място. Защото за мен като юрист това са два отделни проблема и няма да правим каламбури в Конституцията.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Против идеята на проф. Кюранов, който е изразил относно давността, виждам, че няма противници, бих казал. Проблемът е за нейното систематично място. Дали да бъде в "Основни начала" или в "Основни права".

Относно давността, че тя не се прилага за престъпления против човечеството и против мира. Който е съгласен, моля да гласува да я включим по принцип.

24 за, против - няма.

Добре, минаваме по-нататък. Единият от вариантите да отиде към чл. 5, ал. 4 - още едно изречение да се допълни.

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ: Предлагам да прочетем целия член, за да видим за какво става дума. Ние говорим за Конституция, за закони, за международни актове и изведнъж прескачаме на проблема за давността.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Има един принципен въпрос. Дали ние ще правим Конституция - дали тези, които сме тук, или тези, които ги няма. Ако ще бъде второто, аз не виждам защо точно ние правим усилия да работим върху тази Конституция!

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Господин Стоилов, няма спор по този въпрос. Тук трябва да я направим Конституцията. Нямаме спор относно принципа, че законът няма обратна сила. Но аз съм за това, че наказателният закон няма обратна сила. Другото е много опасно.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Не, не, тази дискусия ще я приключим след малко. Става дума за систематичното място.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Който е съгласен въпросът за давността да бъде включен като седма алинея на чл. 30, където са "Основните права", моля да гласува.

В поддръжка на това предложение гласуват за 20 души.

Който е съгласен проблемът за давността да бъде включен в четвърта алинея на чл. 5, моля да гласува.

За това предложение гласуват 4 души и 16 се въздържат.

Колеги, четвърта алинея. Проблемът е с тази редакция ли да остане или редакцията, която се предложи от господин Янаки Стоилов.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Искам само да разясня, защото някои неща може би по-трудно се разбират. Редакцията, които предлагам, стои по средата между сега записаното и между свеждането 17.

му само до наказателното право. И смятам, че това е в границите на реалистичното. Тоест да ограничим обратното действие на всички закони, ако те занапред установяват някаква юридическа отговорност. Само затова нещо, но пък във всички области на правото.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Аз разбирам, че господин Стоилов има предвид всички онези случаи, когато се предвижда някаква санкция, включително и гражданскоправна санкция. Но юридическа отговорност според мен не е точният термин. Юридически аз отговарям и при неизпълнение на един договор. От тази гледна точка смятам, че не е прецизирано.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Нека да употребим тогава "санкциите".

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Аз се опасявам от невъзможността гражданскоправна санкция, която е отнемане на незаконно натрупано богатство. Дадено богатство може да се натрупа, без да се нарушава действащото към момента на натрупването му законодателство.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Но тогава си е законно това. На какво основание ще го санкционирате?

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Точно по едновременните печалби, господин Корнезов. Вие сте много млади и много явления в живота не са ви ясни. Има конюнктурно натрупвани богатства, което не е оправдано от обществена гледна точка, от гледна точка на справедливостта да се запази. Защо да няма възможност чрез гражданскоправно отнемане. Не наказателно-административно или углавно.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Това означава конфискация.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Не означава конфискация, защото конфискацията е углавно наказание. А гражданскоправната санкция е отнемане. Това, което незаслужено си натрупал, да може да ти се отнеме. И в такива случаи изпускаме такива хора.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Андреев.

ЙОРДАН АНДРЕЕВ: Господин Корнезов, не Ви разбирам подхода. Преди малко исках уточнение. Когато господин Кюранов направи своето предложение, той го свързва с така написаната ал. 4. И ние гласувахме. Защо пак отново се връщаме към този въпрос?

ПЕТЪР БЕРОН: Предлагам да прекратим, защото в залата така или иначе ще се дискутират тези въпроси.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Член 6.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: В чл. 5, ал. 6 "Всички нормативни актове се пуликуват" думата "публикуват", а след това се използва думата "обнародване". Само обнародване да остане. Тоест редакционна бележка.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По петата алинея, колеги, има ли нещо?

Господин Никодим Попов има думата.

НИКОДИМ ПОПОВ: Аз предлагам тази алинея да отпадне. Това се урежда в чл. 85 от Конституцията.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Не, това е друго нещо.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Не, чл. 85 урежда само технологията, а тук е даден един принцип за съотношението на вътрешното и международното право.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Други предложения?

Господин Попов, държите ли на Вашето становище за отпадане на ал. 5?

НИКОДИМ ПОПОВ: Да, държа да отпадне.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Господин Попов, това са различни неща. В чл. 85 се казва кои актове се ратифицират. А в чл. 5 се казва, че като се ратифицират и като влезе в сила – какво ще става.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Александър Янков.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Искам да отбележа, че един от критериите на Съвета на Европа за преценка на това дали и доколко една страна е готова да бъде приета или отговаря на изискванията, е именно този принцип за примата, за преимуществото на международноправните норми пред вътрешноправните. Няма да говоря много за това. Това е друг въпрос. Аз съм съгласен с господин Никодим Попов, но в чл. 85 се разглежда въпросът като компетентност на съответния орган и действията, които той може да извършва. А тук се провъзгласява един прогресивен принцип на съвременното международно право, с което ние се нареждаме на високия стандарт на международното право. И аз много моля този текст да остане. Работихме го дълго време в няколко работни групи, комисии, с експерти и много моля този текст да остане.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Господин Попов не е против идеята.

Алинея 6. Вместо "публикуват" да се коригира "обна-
родват". Идеята е ясна, мисля, че е безспорна.

По първата алинея на чл. 6?

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Ще ме извинят колегите, аз не бях
тук на обсъждането до чл. 4 включително, не знам как чл. 4 се
прие, но има много повторения в Конституцията. Например бих
искал да ви обърна внимание на въпроса за достойнството. Раз-
глежда се в чл. 4, ал. 2, в чл. 6, ал. 1, където е възпроизведен
текстът на чл. 1 от Декларацията за правата на човека, и в чл. 29.
Всъщност чл. 1: "Всички хора се раждат свободни и равни по до-
стойнство и права." Равни по права, това е друг израз на "всички
граждани са равни пред закона".

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Какво предлагате?

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Сега може би е късно да правим ре-
дакционни промени. Вярно е, че много красиво звучи. Това е част
от международното законодателство. Би могло направо да се пре-
мине към ал. 2 и няма с нищо да страда Конституцията.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз предлагам все пак да остане ал. 1.
Ако си спомняте, ние я изнесохме от "правата", защото това беше
един глобален принцип, една идея още от времето на Джеферсън
и тя от една страна говори, че у нас не може да има различни
съсловия, юридически закрепвани (имайки предвид равни по до-
стойнство и по права). А принципът за еднаквото прилагане на
закона по отношение на гражданите вече е принцип с по-тясно
съдържание. Защото самият закон може да установява привилегии,
ако го няма първото изречение, а пак да се прилага точно и ед-
накво с тези привилегии.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Съгласих се. Само другите повторения,
които ще срещнем по-нататък, нека да бъдем по-внимателни към
тях.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз не отричам възможността да помислим
да отпадне първо изречение от ал. 2, защото този принцип най-
общо вече е казан. И само да кажем, че не се допускат никакви
привилегии и т.н. Това може да се помисли.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Павлов.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Аз се присъединявам към становището
на господин Стоилов. Като запазим ал. 1 на чл. 6, в ал. 2 да
падне изречение първо: "Всички граждани са равни пред закона",
20.

защото това е всъщност обхванато от ал. 1. И продължаваме направо: "Не се допускат привилегии..." и т.н.

С други думи, ал. 1 се запазва.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Но изречение второ не е равно на изречение първо. Изречение второ отчасти е равно с ал. 3 на чл. 5, а не с ал. 1. Защото ал. 1 казва: "Законът трябва да третира по еднакъв начин гражданите", т.е. от законодателна гледна точка. Алинея 2 е адресирана към тези, които прилагат закона, че те трябва именно точно да го отнасят към всеки субект. Това са две различни неща.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Татарлъ.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз подновявам предложението да има нова алинея за етническа идентичност. Такива предложения бяха направени навремето в Комисията по изработване на проект за Конституция на Република България, такива са направени от цяла група народни представители на пленарни заседания. Имам предвид предложенията на господин Мирослав Дърмов, предложението на господин Бахнев, на Димитрина Петрова и други. Не искам да ви чета, текстът е даден и е пред вас. Част от тези предложения са направени към чл. 3, а част са направени към чл. 6. Мисля, че най-доброто място това е чл. 6. Няма да приведа аргументация, това е известно.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Дърмов.

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ: Искам да обърна вниманието ви на чл. 1, ал. 3. Ние въвеждаме един конституционен принцип: "Всички граждани са равни пред закона."

Всеки има право на име, но ако същевременно се въведе закон за единните имена, ще се отрече ли правото на своя религия, на свое име и т.н.?

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Петър Берон.

ПЕТЪР БЕРОН: За съжаление аз ще се противопоставя на това становище затова, защото това крие големи опасности. Никой не е попречил на тези хора да се определят като каквито си искат, утре някои (илинденци) и други могат да поискат да си създадат македонско училище и да говорят на македонски език, какъвто, както е известно, не съществува. Всеки може да се нарече какъвто си иска, за това никой не му пречи. Това го няма никъде по света и аз съм против този член в Конституцията.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: По-скоро искам юридическото основание да прибавя. Що се отнася до предложението на господин Дърмов, тези проблеми нека да ги обсъждаме там, където им е мястото. Това са проблемите, където са правата на човека. А да кажем, че определена група има тези права, след като за цялото, за общото не сме го казали, това не е редно.

И още едно нещо трябва да се приведе, че по отношение избора на етническа принадлежност, това е фактическа, а не юридическа последица. Какво е правното значение на това тяхно съпреживяване, но от това не произтича никакво правно последствие.

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ: Тогава трябва да се върнем към отделните текстове. Изборът на имената е необходимо да се конкретизира, за насилствената асимилация и т.н.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Не само асимилация. Нищо насилствено спрямо вас не може да се извърши, господин Дърмов.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Вие искате да кажем, че малцинството не може да бъде асимилирано, а мнозинството може.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Думата има господин Татарлъ.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Ние предлагаме едно изречение именно тук, тук му е мястото.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Вие настоявате да бъде трета алинея на чл. 6?

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Имам процедурен въпрос. Единият е по съществото на текста, а другият е къде да бъде мястото му.

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ: Аз предлагам

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Който е за това да има такъв текст, предложен от господин Дърмов и господин Татарлъ, моля да гласува.

Гласували за 4, против 12, въздържали се 3. Предложението не се приема.

Предлагам да прекратим днешното заседание и да продължим днес след пленарното заседание.

(Закрито в 13 ч. и 10 м.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Гиньо Ганев)

ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

КОМИСИЯ ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА ПРОЕКТ ЗА КОНСТИТУЦИЯ
НА БЪЛГАРИЯ

ПРИСЪСТВЕНА КНИГА

10.50 г.

Заседание 22.05. 1991 г.

Председател

Гиньо Гочев Ганев

Зам. председател

Любен Андонов Корнезов

Зам. председател

Стоян Димитров Ганев

Зам. председател

Елена Петкова Кирчева

Секретар

Янаки Боянов Стоилов

[Handwritten signature: G. Gochev]

[Handwritten signature: E. Petkova]

ЧЛЕНОВЕ:

1. АЛЕКСАНДЪР АСЕНОВ ДЖЕРОВ
2. АЛЕКСАНДЪР ВАСИЛЕВ ЛИЛОВ
3. АЛЕКСАНДЪР ТРИФОНОВ ТОМОВ
4. АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ ДИМОВ
5. АНГЕЛ СТОЯНОВ МОМОВ
6. АТАНАС ГАНЕВ РАДЕВ
7. ВАСИЛ ТРИФОНОВ ДОЛАПЧИЕВ
8. ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ ИВАНОВ
9. ВИКТОР ГЕОРГИЕВ ВЪЛКОВ
10. ВЛАДИСЛАВ ЖЕЛЯЗКОВ ДАСКАЛОВ
11. ГЕОРГИ ГЕОРГИЕВ ПИРИНСКИ
12. ДИМИТЪР ГЕОРГИЕВ ДИМИТРОВ
13. ДИМИТЪР ПЕТРОВ ЛУДЖЕВ
14. ЕЛКА ГЕОРГИЕВА КОНСТАНТИНОВА
15. ИБРАХИМ ТОСУН ТАТАРЛЪ
16. ИВАН ЗАПРЯНОВ ГЛУШКОВ
17. ЙОРДАН АНДРЕЕВ СТОЯНОВ
18. ЙОРДАН ТОЧЕВ КУКУРОВ

[Handwritten signature: A. Asenov]

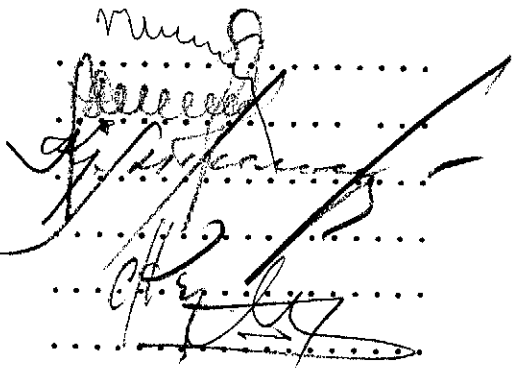
[Handwritten signature: V. Velkano]

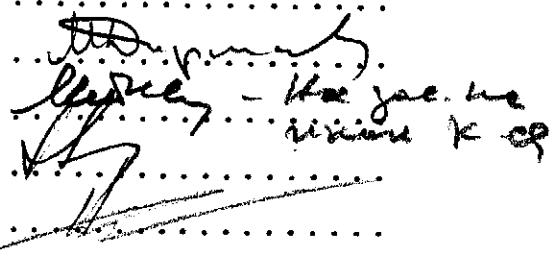
[Handwritten signature: V. Vilkov]

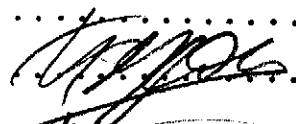
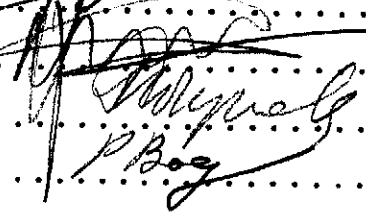
[Handwritten signature: I. Tosun]

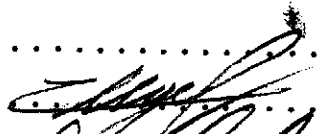
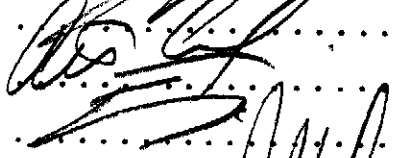
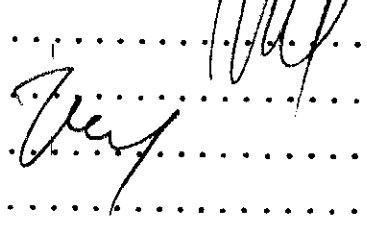
[Handwritten signature: J. Andreev]

- 19. КАЛИН НИКОЛОВ ДИМИТРОВ
- 20. КИРИЛ СТОЯНОВ ЖЕЛЕВ
- 21. КРАСИМИР АНДРЕЕВ ПРЕМЯНОВ
- 22. КРУМ СПАСОВ НЕВРОКОПСКИ
- 23. ЛЮБЕН НАЙДЕНОВ ГРОЗДАНОВ
- 24. ЛЮБОМИР ЛАЛОВ ИВАНОВ
- 25. МАРИАНА СИМЕОНОВА ХРИСТОВА
- 26. МЕДИ ДОГАНОВ ДОГАНОВ
- 27. МИЛАН ДРЕНЧЕВ ЛАЗАРОВ
- 28. МИРОСЛАВ ДИМИТРОВ ДЪРМОВ
- 29. МИХАИЛ НЕДЪЛКОВ САВОВ
- 30. НЕНЧО МАРИНОВ НЕНЧЕВ
- 31. НИКОЛАЙ ГЕНЧЕВ ПАВЛОВ
- 32. НОРА КРАЧУНОВА АНАНИЕВА
- 33. МИТРОПОЛИТ ПАНКРАТИ НИКОЛОВ ДОНЧЕВ
- 34. ПЕТЪР АНТОНОВ ДЕРТЛИЕВ
- 35. ПЕТЪР ЗАХАРИЕВ КОРНАЖЕВ
- 36. ПЕТЪР КИРИЛОВ БЕРОН
- 37. ПЕТЪР СТЕФАНОВ ОБРЕТЕНОВ
- 38. РОСЕН ХУБЕНОВ СТОИЛОВ
- 39. РОСИЦА АНАСТАСОВА СБИРКОВА
- 40. РУМЕН ИЛИЕВ ВОДЕНИЧАРОВ
- 41. РУМЯНА НИКОЛОВА ШУБЕКОВА
- 42. СНЕЖАНА ДАМИНОВА БОТУШАРОВА
- 43. СОНЯ КРУМОВА МЛАДЕНОВА
- 44. СПАС АТАНАСОВ МУЛЕТАРОВ
- 45. СТЕФАН ДИМИТРОВ САВОВ
- 46. СТОЯН БОРИСОВ СТОЯНОВ
- 47. ТОДОР НИКОЛОВ ЛЮЦКАНОВ
- 48. ТРИФОН ДИМИТРОВ МИТЕВ
- 49. ХРИСТО ИВАНОВ ХРИСТОВ
- 50. ЧАВДАР ЙОРДАНОВ КЪРАНОВ
- 51. ЮЛИ ЮЛИЕВ БАХНЕВ
- 52. ЯНКО НИКОЛОВ ЯНКОВ

Мини

Димитров
Савов - на ул. на
Митов к сф

СПИСЪК

на членовете на Комисията за изработване на проект за Конституция на
Република България,
отсъствували от заседанието на 30 май 1991 г.

1. Отсъствували по време на цялото заседание

Александър Асенов Джеров
Александър Василев Лилев
Александър Трифонов Томов
Атанас Ганев Радев
Велко Вълканов Иванов
Виктор Георгиев Вълков
Владислав Желязков Даскалов
Гиньо Гочев Ганев
Димитър Петров Луджев
Елка Георгиева Константинова
Иван Запрянов Глушков
Йордан Точев Кукуров
Крум Спасов Неврокопски
Мариана Симеонова Христова
Меди Доганов Доганов
Милан Дренчев Лазаров
Нора Крачунова Ананиева
Панкратий Николов Дончев
Петър Антонов Дертлиев
Петър Захариев Корнажев
Петър Стефанов Обретенов
Румяна Николова Шубекова

Снежана Дамянова Ботушарова

Соня Крумова Младенова

Стоян Димитров Ганев

Христо Иванов Христов

Юлий Юлиев Бахнев

Янко Николов Янков

26

В Е Л И К О Н А Р О Д Н О С Ъ Б Р А Н И Е
Комисия по изработване проект за Конституция на България

П Р О Т О К О Л

На 30 май 1991 г. се проведе заседание на Комисията за изработване на проект за Конституция на България при

Д Н Е В Е Н Р Е Д :

Обсъждане на проекта за Конституция на България след първо четене.

Към протокола се прилага списък на присъствувалите.

Заседанието беше открито в 17 ч. и 45 м. и ръководено от заместник-председателя на Комисията по изработване на проект за Конституция на България Любен Корнезов.

- 0 -

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Член 7 остава така. Има две предложения, вие сте ги видяли, но мисля, че те не са точни и можем да ги отхвърлим. Така че чл. 7 да остане.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Предлагам чл. 8 да отпадне и този принцип да дойде в чл. 1, ал. 2 - "Цялата държавна власт произтича от народа. Тя се разделя на изпълнителна, съдебна и законодателна" и продължава по текста. Систематически там по-пасва.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Не може ли да стане така: "Тя се осъществява непосредствено от него или чрез органите на законодателната, изпълнителната и съдебната власт, предвидени в тази Конституция"?

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колеги, това е един основен принцип и затова го дадохме в отделен член.

АНГЕЛ МОМОВ: Господин Корнезов, мисля, че в това обсъждане основното е да се гледа текстът на предложенията, а не

да правим нови текстове. Ние сме го обсъждали, гласувано е, нямаме право сега да правим нови текстове.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: И още нещо - не е задължително пък всяко гласуване на един текст да се приема така, че да се търси нова редакция.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Но много неточно е да се каже, че се "осъществява чрез разделянето". Не може ли да се съгласим втората алинея да стане така: "предвидени в тази Конституция" и да добавим "и се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна"?

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Аз бих предложил във втора алинея първото изречение да стане така: "цялата власт произтича от народа и се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна."

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Не, така не е добре. Това трябва да стане отделно. Но може да отиде накрая на изречението - "и се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна."

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Може да бъде в трета алинея - "държавната власт се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна."

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Добре, съгласен съм да бъде в ал. 3, а другата става ал. 4.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Но ние пак се връщаме към чл. 1? Нали приключихме с него вече?

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Въпросът е чл. 8 да се пренесе в чл. 1 и да се ликвидира.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: На чл. 8 систематически не му подхожда да е тук, както е даден. Този принцип трябва да се даде в чл. 1?

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Аз бих казал, че би могло да бъде чл. 2 евентуално.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Предлагам да си остане както е.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ако сте съгласни, чл. 8 да стане така: "Държавната власт се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна."

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Да, така е по-добре.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По чл. 9 нямаше бележки.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: За избирателното право проблемът трябва да отиде към правата на гражданите. Ако си спомняте, този текст попадна тук, защото идеята ни беше да бъде в раздела за правата

и когато го премествахме от първа глава, забравихме и след това е трябвало да се вкара някъде, за да го има този проблем.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Не, не, той може да си стои тук. Изборите могат да бъдат право, а могат да бъдат и функция на държавата. И тук това е като функция на държавата.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Нека тогава да извадим втората алинея и да я формулираме и като право в раздела, ако има това право. Тогава да останат тук ал. 1 и 3 и всъщност ал. 2 ще бъде едно от правата.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Ние трябва да разберем за начина на работа. Ако ние сега отиваме към това - всеки член може да се каже по-добре, отколкото е казан, ние няма да свършим не до понеделник, а за една година работата си. Недейте да отивате към перфекционизъм. Не е нужен този перфекционизъм. Нужно е да се подобри Конституцията. И много ви моля да се уговорим от самото начало: да се спираме на това, по което има силни възражения от хората, по които има принципни въпроси. Аз съм съгласен, че може би ще е по-добре, както вие казвате, обаче това важи за всеки член.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Мисълта ми е, че нищо не усложнява и не променя работата ни. Приемаме ал. 1 и 3 тук да останат, а ал. 2 почти без изменения ще отиде в главата за правата, защото тази глава съдържа принципи, а не права.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: И това е вярно. Аз не възражявам по същество, възражявам по начина на работата.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Логиката на чл. 1, 2 и 3 следва. Няма ли да откъснем нещата?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Няма. Първа и трета алинея са във връзка, а кой има това право - вече го даваме на съответното място. Нищо не ни усложнява работата.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Добре, после, когато стигнем до основните права, тогава да решим въпроса втората алинея дали трябва да бъде изместена и на кое място трябва да отиде.

По чл. 10 - за въоръжените сили, има няколко предложения, включително и на господин Мирослав Дърмов.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Член 10 - "суверенитет и независимост". Какво означава "суверенитет"? Въоръжените сили това ли бранят - северенитета?

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Не могат да бранят суверенитета, а народът, например.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Питам се как ще се защитава чрез въоръжените сили суверенитетът на народа, на страната?

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Има едно предложение на Георги Игнатов - "Въоръжените сили служат за защита на суверенитета, независимостта и териториалната цялост на страната." Всъщност вместо "гарантират" - "служат".

ЧАВДАР КЮРАНОВ: По-добре е "служат", ако питате мен. А най-добре е да го оставим както е.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: А необходим ли е такъв текст?

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Много се спореше дали да го включваме или да не го включваме. Всъщност госпожа Ботушарова най-много настояваше за това и в края на краищата стигнахме до това да го включим. В Испанската конституция го има.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Не може ли да кажем: "защитават суверенитета"?

РЕПЛИКА: "Защищават" е по-добре.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: "Гарантират" е по-добре. Да гарантираш значи да защищаваш активно при нападение. А като гарантираш, това е потенциална възможност за защита при нападение и т.н. Гаранцията е нещо по-потенциално, дето се казва, а не активно. А войската какво? - Войската в мирно време мирува.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Вълканов си оттегля предложението.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Има обаче две предложения на господин Дърмов за две допълнителни алинеи. Той предлага втора алинея - "Задълженията на въоръжените сили по отбраната на Република България се определят със закон. Освен за отбрана, въоръжените сили могат да се използват само доколкото това е изрично предвидено в настоящата Конституция." И трета алинея - "С цел отблъскване на надвиснала опасност от терористична дейност на въоръжени групи, както и ликвидиране на последици от тежки природни бедствия и производствени аварии, когато силите на Министерството на вътрешните работи са недостатъчни, могат да се използват за подпомагане въоръжените сили на Република България. Използването на въоръжените сили се прекратява по искане на Народното събрание."

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ: Сегашната доктрина е да разглежда функциите на въоръжените сили като външни и вътрешни. И външните са ясно изразени с първата алинея, която се подчертава в закона. А с приемане на подобни две алинеи се отхвърлят досега съществуващите доктринално вътрешни функции за гарантиране на властта. Аз имам предвид да не се използват въоръжените сили за извънредно положение.

РЕПЛИКА: В Испанската конституция, откъдето е взет този текст, гарантира и конституционния ред, наред със суверенитета и независимостта, което според мен е задължително да се каже.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Когато го включвахме, имахме предвид и това. Навсякъде искахме да избегнем "конституционен ред" и "конституционен строй".

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Да се подчертае, че не могат да действат извън Конституцията.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Поставя се въпросът: двете алинеи, които предлага господин Дърмов, като допълнителни, да бъдат ли включени към член 10?

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Те са за този закон, за който се говори - че трябва да има Закон за въоръжените сили. Това е вече разработка на принципите, върху които те действуват. А тук се взимат тяхната основна и главна задача - суверенитет и независимост. Оттам нататък всичко това, аз не съм против него, но си е за закон.

Всички конституции са с различна степен на подробност. Немската е по-подробна. Вземете бразилската - тя е толкова подробна, че повече не може да бъде.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ако оставим така чл. 10 - само с тази алинея, господин Дърмов да предложи втората и третата алинея и долу да гласуваме евентуално за включването ѝ.

РЕПЛИКА: Не знам какво има предвид господин Дърмов, но аз съм съгласен със съображенията, които изложи господин Кюранов. Просто това е по-подробна регламентация, която не е за Конституция.

РЕПЛИКА: Но това е един много важен въпрос.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Аз съм съгласен, че въпросът е важен и точно това имахме предвид, когато формулирахме текста както е - махнахме "гаранция на конституционния строй".

Тук се предлага една детайлизация, която наистина би могла да бъде в закон. И аз не съм сигурен дали ако слезем на такова ниво на подробности, винаги ще бъдем изчерпателни. Защото ние трябва да бъдем изчерпателни на това ниво, на което сме. Този член, както е, има това качество. Ако слезем на другото ниво, аз не съм сигурен само за въоръжени групи и терористи ли? Може би и други случаи да има. Аз лично бих предпочел да остане сегашният текст.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Тогава се очертава едно мнозинство. Господин Дърмов, Вие какво ще кажете?

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ: След като има мнозинство...

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ако трябва, да гласуваме. Да гласуваме ли?

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Не, не е необходимо.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Значи чл. 10 остава така.

По чл. 11 има предложения, те са пред вас.

По първа алинея - "плюрализма". Това е спорът.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Нека да оставим това на писателите накрая. По идеята никой не е спорил. Сега да не се занимаваме с това.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Би могло да се замени евентуално с "многопартийност".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Там, където е само въпрос на подобряване на текста, да не се занимаваме, защото не сме сигурни дали това е по-доброто или другото.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Добре, значи първата алинея остава така.

По втората алинея не са направени предложения.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Не е вярно, че не са направени предложения. Има предложение от Димитрина Петрова навсякъде, където се говори за "политически партии", да се добави и "политически организации и движения". Тоест, касае включително член 3 и по-нататък, където се среща.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Господин Татарлъ, говорим за чл. 11, втората алинея.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз имам предвид трета алинея.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По втора алинея не са направени предложения.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Във втората алинея мисля, че е допусната печатна за мен грешка. "Нито една политическа партия или идеология" трябва да бъде. Иначе излиза, че винаги партията и идеологията са свързани. А може да има идеология, която да се налага, но която не е партийна.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Втората алинея - "партия и идеология" или "партия или идеология" - това е въпросът.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Едното и другото. Ако има трето, ще стане: едно, две, три. Нито едно от тези неща не може да се явява като безспорно.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Добре, значи така остава.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Но горе, в чл. 1, ал. 3 използваме съюза "или". Говорим: "Никоя част от народа, политическа партия или друга организация", а не "политическа партия и друга организация". Мисля, че като използваме съюза "или", смисълът на текста е по-ясен.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Не е вярно, не "или". Тук не става дума за алтернативност. Изброяваме пет неща: едно, две, три и четвъртото или петото - "това е недопустимо да се обявява за..." А те са само две. И затова ще кажем: "Едното и другото са забранени".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Каква е логиката тогава в "или" при следващата част на текста? Вие как разбирате "или" във втория случай? Защо не претендирате да поставим също "и" - "Нито една политическа партия не може да се обявява и утвърждава за държавна." Защо не предлагате да сложим "и" тогава?

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Защото могат да бъдат именно алтернативно, да сте убедили, без да сте утвърдили.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Същото се отнася и за горното. Аз мога да утвърдя една идеология за държавна, без да го правя по партийна линия.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Ако ме питате, аз бих махнал едното. Само обявяването за мен е недопустимо. Това е първата степен. Втората степен е утвърждаването.

РЕПЛИКА: Колега Вълканов, някои може да обяви, че е против партиите, но примерно за дадена идеология да господства в обществото.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Стигнахме до "и" или "или".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Нека да го гласуваме тогава.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Ние обсъждаме предложенията, които са направени. А така, както сме тръгнали, това няма да има край. Трябва да имаме някаква процедура. Ние не може тепърва да пишем Конституция. Процедурата е тази: да отчетем бележките, да обсъдим бележките, които са направени - дали те са основателни или не. А ние самите сме имали възможност всичките си бележки досега да кажем. И ако почваме отначало, пак ви казвам - това няма край.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Какво решихте за т.нар. "обратна сила"?

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Решихме да оставим четвърта алинея така, както си е, а в "правата", чл. 30 да възпроизведем всъщност наказателно-правната норма, че "давност не се прилага за престъпления, извършени против мира и човечеството."

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Аз споделям вашето разбиране и решение. Но един депутат неюрист ми подхвърли една идея, по която трябва да помислим: ако махнем ал. 1, а остане ал. 2, то е пак същото, защото като приемаме международноправните, а там го има това... Аз го поднасям на вашето внимание, защото говорих вчера на нашата пресконференция и сега дадох интервю срещу теоремите на Стоян Ганев по телевизията, но гражданите, които не разбират нещата, като не видят първата алинея, а четат само втората алинея, няма да се шокират. Нали ме разбирате?

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: И в Наказателния кодекс го има.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Разбира се, аз това го казах вчера и на пресконференцията и сега го казах.

Така че, може би допълнително да помислите да падне алинея първа.

РЕПЛИКИ ОТ ЗАЛАТА: Не, "не"!

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Това би могло, само че е много лошо, че играем по свирката на Стоян Ганев. Това е безкрайно неприятното.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Не става дума за свирката на Стоян Ганев, става дума за тези свирки. Защото получаваме същия правен

ефект. Не съм ли ясен? Ако остане алинея втора само... Тази идея ми я даде депутат неюрисст.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Но тази идея беше отхвърлена.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Да, обсъждахме да отпадне именно с тези аргументи. Решихме обаче да я оставим засега и по-нататък да я доогледаме.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По чл. 11, ал. 3 има няколко предложения.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Има две мнения – едното е да се запази текста в този вид и второто, след "партии" да се добави "движения и др."

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Чл. 11 има предвид партиите, а в следващия чл. 12 се имат предвид сдруженията и т.н. Нали разбирате?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Бих искал да изложа и един друг аргумент. Не е необходимо да променяме досегашният текст. За в бъдеще няма пречка различни организации, наричащи себе си клубове, движения и т.н. да участвуват в политическия живот. Ние искаме оттук нататък да поставим ясно разграничение между организациите, които ще попаднат под режима на Закона за партиите и организациите, които ще бъдат по режима на Закона за лицата и семейството. Това се предлага, за да не съществува сегашната двойственост. А те могат да се наричат организации, клубове, движения, както им е удобно, и да имат каквато си избират структура.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Това е Вашето становище, но има и друго становище.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Тук идеята е друга. Ние казваме какво представлява партията, а не всички възможни организации.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Тук няма място за аргументации. Аз само отбелязвам, че такова предложение беше направено на пленарното заседание.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Съгласни ли сте редакцията на чл. 11 да остане така или да се добави направеното предложение?

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Да остане...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По ал. 4.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз имам предложение за редуциране, като отпаднат от изречението "на етническа и верска основа, както и такива...", като текста стане "Не могат да се създават полити-

чески партии, организации и движения, които си поставят за цел насилствено завземане на държавната власт и проповядване на етническа и расова вражда".

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Следователно Вашето виждане е, че могат да се създават политически партии на етническа и верска основа? Така ли?

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Да, но не могат да развиват дейност, която е насочена срещу териториалната цялост и т.н.

ПРЕМЯНОВ: Имам едно предложение. Ако забраняваме основанията за създаване на партия, да допълним и "расовата" основа, т.е., като казваме, че не могат да се създават партии на верска и етническа основа, да допълним и на расова основа.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Значи текста да стане: "Етническа, расова и верска".

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: По-нататък в Конституцията се говори за етническа, расова и верска вражда, затова можем да го запишем, за да има съответствие.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Който е съгласен с текста в тази редакция и допълнението "расова", моля да гласува. За? - 14. Против? - 2.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз оттеглям предложението си за допълнението на "расова".

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Значи текста остава така както е.

По чл. 12, ал. 1.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Аз пак искам да кажа, че не смятам формулировката за удачна "социално-икономически и културни". След като се прави такова разделение, ще се каже, че научните отиват към културните и ... тогава всичко може общо да отиде към социалното и т.н. Затова предлагам вместо "социално-икономически и културни" да се каже "за защита на техните специфични интереси". Именно това е, което обединява хората в сдружения.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Но може специфичните да са противозаконни.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: А ако включим и "научни"?

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Не съм убеден, че това изброяване е пълно. Съвсем не съм сигурен.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Аз не всякога съм убедителен, когато се позовавам на международното право, но в международния Пакт за икономическите, социални и културни права включва целият този комплекс. Даже аз бих предложил да използваме същия ред - икономически, социални и културни.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Значи текста да стане: "икономически, социални и културни".

Преминаваме към ал. 2, по която няма предложения за промени. Ал. 3 също.

По ал. 4 имате думата.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Извинете, но бих искал да се върна на ал. 2. Излиза, че синдикалните организации доброволно ги обединяват, а въпроса е в това, че те доброволно се обединяват. Трябва да бъде точно обратното - хората доброволно се обединяват.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това е така, защото не сме го записали като право, а като характеристика на синдиката.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Може би да запишем "синдикалните организации са доброволни обединения".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Тук се проявява друг недостатък. Ние започнахме да даваме дефиниции, а решихме да не даваме определения. По-нагоре казваме "партиите, съдействат", "сдруженията служат", "синдикатите обединяват". Правим ли дефиниции, ще променим логиката на всички текстове.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Може би да кажем "обединяват работниците и служителите, доброволно влезли в тях за защита на техните професионални интереси". Това е една възможност.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Тогава да разменим двете думи и да кажем "обединяват доброволно".

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Не, защото правите същата грешка. Въпросът е, че членовете участвуват доброволно. Самият процес на обединение е доброволен.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Нека оставим тази алинея и преминем към ал. 4 на чл. 11.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Не зная дали е нужно да казваме "присъщи на политическите партии".

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: След много, много обсъждания достигнахме до тази редакция и предлагам да не я променяме.

ПЛАМЕН БОГОЕВ: Госпожа Петрова направи едно предложение в същия смисъл – ал. 4 във връзка с ал. 1 на същия текст. Ал.1 казва, че сдруженията служат за защита на социални и т.н. интереси. В определен момент от живота на една страна този социален интерес, какъвто е например въпросът за абортите, става политически въпрос. Ако съществува тази забрана, то тези сдружения няма да могат да защитават точно тези интереси. Въпросът за абортите не е политически въпрос, но на определен етап от живота на една страна, той може да се превърне в политически. Ако тази забрана стои синдикатите няма да могат да защитават тези интереси.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Бих искал за пояснение да кажа, че това, което е написано тук означава, че когато проблема за абортите стане политически проблем, например сдружението за забрана на абортите ще може да пропагандира пак своята кауза, но няма да може да участва в избори, както партиите, които също ще вземат отношение по този въпрос. Това е целият проблем.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Добре, ал. 4 остава. Преминаваме към чл. 13, ал. 1. По тази алинея няма направени предложения.

По ал. 2.

ПЛАМЕН БОГОЕВ: В Пакта за гражданските и политически права е определено това право от тази категория, че може да бъде ограничавана от четири категории основания, ако те са предвидени в закон. Една от тези четири категории е именно морала и така наречените добри нрави. Ако в този текст от Конституцията се каже, че не противоречи на закона и добрите нрави, това означава, че се изпускат останалите три категории от пакта.

Текстът ще бъде по-точен, ако говори само за законните, а да остави тези категории и основания за специалния закон – Закона за вероизповеданията.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Значи предлагате текста да остане без "добрите нрави".

ПЛАМЕН БОГОЕВ: Предлагам това, още повече че пакта говори тези категории да се развият в закона. Нека тук да остане

само "да не противоречи на закона", а кой закон вече законодателството ще каже.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Не забравяйте, че когато се готви закона, ще се гледа конституционния текст.

ПЛАМЕН БОГОЕВ: Наред с Конституцията ще се гледа обаче и чл. 18 от Пакта за граждански и политически права.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Не съм съгласен да записваме "и т.н.", защото текстовете на законите не допускат такова понятие.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Аз на предишното заседание направих предложение за прецезиране на този текст. Приемам предложението на господин Богоев, но имах предвид това каноническо равнище. Смятам, че трябва да остане само "закона". Защото каноническото право не разрешава намеса нито на държавата, нито на закона. Следователно, нека текста се прецезира.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз имам едно предложение, което ми подсказва колегата Богоев и смятам, че въобще второто изречение на чл. 13, ал. 2 може да отпадне, тъй като после имаме чл. 36, който говори за свобода на съвеста, вероизповеданията и т.н. Там в една цяла ал. 2 можем да кажем всички ограничения, които съдържа пакта. Всички категории.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Вие предлагате второто изречение в ал. 2 на чл. 13 да отпадне като отиде към чл. 36, ал. 2.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Този текст няма отношение всъщност пряко към въпроса за субективното право. Това е един принцип на поведение на държавата.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Ако забелязвате ние за всички права сме записали в кои случаи се минават техните граници. Вижте, че в чл. 38 пак даваме тези ограничения. А и в други текстове.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Прочетете чл. 36. Според мен не се връзва.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Но ние ще го обърнем редакционно. Ще кажем, че това право не може да се използва, когато накърнява едн какво си в случаите, предвидени от закона.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Тук има и друг момент. Ние казваме, че вероизповеданията са свободни и че има множество вероизповедания, но казваме, че макар и да са свободни, могат да правят

каквото си искат, но в някакви граници. Затова този текст е необходим именно тук - ролята на държавата при съгласуване на интересите, свързани с вероизповеданията.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Бих искал да предложа нещо друго. Може би формулировката няма да е най-добрата, но след като казваме, че вероизповеданията са свободни, оттам нататък да го слагаме като задължение на самите вероизповедания и на обществото, а не на държавата, в смисъл, че тяхното изпълнение се извършва условията на търпимост и уважение в отношенията между вярващи и т.н. Да не слагаме това, което е специално за държавата. Не държавата, а хората, вярващи или невярващи, трябва да упражняват тези действия в условията на търпимост и уважение.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Първото изречение в ал. 2 остава. Второто изречение добива следния вид: "Тяхната дейност и изпълнението на обредите не могат да противоречат на законите."

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Но тук отново навлизаме в друг проблем. Законът може да създаде прекалено много ограничения.

ПЛАМЕН БОГОЕВ: Законът ще създаде прекалено много ограничения, ако наруши чл. 18 от пакта.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По ал. 3.

ПЛАМЕН БОГОЕВ: По ал. 3 имаше предложение тя да отпадне. Това предложение е на господин Методи Недялков, госпожа Петрова и господин Красен Станчев. Те смятат, че по своята същност ал.3 не е правна норма. Аз съм съгласен с твърдението в тази алинея, но то е по-скоро декларация, а не правна норма.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Не зная кои бяха на срещата с проф. Бадентер, но присъствуваха и още няколко души - американски професори, които също казаха, че Конституцията не трябва да бъде каталог, т.е. теоретично Вие сте прав, че няма нужда от такива декларации. Моето лично мнение е, че тази Конституция в момента би трябвало да бъде по-подробна, както е, за да бъдат ясни някои неща на гражданите, които явно не са им ясни. Мисля, че ме разбрахте. Вярно е, че това не е правна норма, но нищо не пречи след 4-5 години да се поизчистят някои неща. Нека сега хората ги четат автентично, а не да им ги разправя някой там или тук.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Моля, който е съгласен текста да остане, да гласува. За? - 16. Против? - 1. Текста остава.

По ал. 4 няма предложения.

Преминаваме към чл. 13.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Предложението на проф. Георгиев според мен е погрешно. Текстът, който е предложен от Конституционната комисия е абсолютно нормален. Искам да ви обърна внимание, че тук е записано "семейството", а не "брака". Това е много добре.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По чл. 14.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Имам една бележка, която мнозина имаха по повод редакционните особености на Конституцията. Стига с термина "държава". Тук спокойно може да се замени с "закона", като текста стане "семейството, майчинството и детството са под закрилата на закона".

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Обретенов, не си прав, защото както каза господин Корнезов, става дума не само за случаите, когато е нарушено право, а началото е "закрила", която включва социални и много други неща.

АЛЕКСАНДЪР ПРАМАТАРСКИ: Бих искал да направя едно предложение. Да се добави "за младежта", защото "детството и юношеството" не върви да се каже. Мисля, че няма да е лошо, ако държавата поеме закрила над младежта.

РОСИЦА НИКОЛОВА: Имам едно възражение. Не е ли по-добре вместо думата "детство" да се каже "децата". Как да закриля държавата детството?

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Аз обръщам внимание, че има и друго предложение - чл. 14 да отпадне. Аз поддържам това свое предложение. Не виждам смисъл от този член.

РОСЕН ХУБЕНОВ: Не мислите ли, че държавата трябва да упражнява по особена закрила в това отношение.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Смисълът е в това, че обществото в лицето на държавата трябва да се грижи за тази категория хора.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: това е, което Вие мислите, но аз мисля друго.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: В случая ние използвахме редица конституции, включително и испанската, която гласи: "Публичните власти осигуряват също така цялостна закрила на децата, равно пред закона, независимо от произхода си, независимо от гражданското им положение...". В италианската Конституция също.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Текстът добива следния вид: "семейството, майчинството и децата".

РОСЕН ХУБЕНОВ: Предлагам и младежта.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Тук има един деликатен проблем. Младежта е много широко понятие, което надхвърля това, което искам да кажем с него. Значи трябва да закриляме и старчеството!

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Съгласен съм, че трябва да закриляме младежта, но в правото има понятие - малолетен, непълнолетен, юноша и пр. Кажете ми до каква възраст е младеж?

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Моля, който е съгласен да се запише "и младежта", да гласува.

Моля, който е съгласен текста на чл. 14 да добие следния вид "семейството, майчинството и децата", да гласува. Текста се приема.

По чл. 15 няма предложения.

По чл. 16.

РОСИЦА НИКОЛОВА: По чл. 16 правя направо предложението за текста в две алинеи, малко по-разширен: първо, трудът е основен обществен икономически фактор в републиката; държавата закриля труда, като източник на лично и обществено благополучие; закрилата на труда се урежда със закон. И ал. 2 - дълг на всеки трудоспособен гражданин е чрез свободно избрани средства и според възможностите си да съдейства за материалния и духовен напредък на обществото. Предлагам това, защото така както е дадено в проекта, ние задължаваме всеки гражданин да съдейства за материалния и духовен напредък на обществото, а всеки гражданин значи и непълнолетни, малолетни, нетрудоспособни и пр. Затова искам да се подчертае в тази алинея "всеки трудоспособен гражданин".

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Виждам тук един пример, когато регламентировката се дублира. Това е в чл. 16 и чл. 46. Вярно е, че се подхожда от различна гледна точка, но смятам, че това е излишно. Ако трябва да подчертаем, че труда е основа на обществото, по-добре е в преамбюла да подчертаем това, което е изразено в чл. 16,

като обща идея, а в чл. 46 да остане така както е редактирано или да се добави нещо. Трябва да решим този въпрос генерално – дали ще повтаряме тази двойна регламентировка или ще пристъпим към цялостно регламентиране на един и същи проблем.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Аз отново поддържам своето предложение, което е дадено на стр. 6, а не в съответния член 16. Това предложение е този текст да отпадне. Особено силни бяха възраженията ми към ал. 2. Тук се фиксира някакъв дълг на всеки гражданин, но възниква въпросът кой ще бъде този, който ще преценява дали гражданинът изпълнява своя дълг или не. Какво ще следва, ако не си изпълнява дълга? Това, което е важно тук, е правото на личностна реализация, но това си е право на всеки човек.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз предлагам да отпадне целия текст. Мисля, че въпросът за съотношението между чл. 16 и чл. 17 е един от възловите, които определят характера на Конституцията.

Първо, аз категорично държа идеята на чл. 16 да остане, независимо че по-нататък говорим за правото на труд, защото в принципите ние трябва да покажем, че има два основни фактора, върху които се гради обществото – труд и собственост. Но тук вече имаме известни резерви към сегашната редакция на чл. 16. Тя като че ли прекалено засилва нещата в посока на труда, за сметка на собствеността. Създава се впечатление у хората, които четат Конституцията, че държавата закриля труда, пък не казваме, че тя закриля и собствеността. Може би тук трябва да вложим идеята, че трудът, като източник на лично и обществено благополучие се закриля от закона или нещо подобно, а не да поставяме държавата във взаимодействие с труда, а при собствеността тази връзка я няма.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Считам, че ал. 1 трябва да остане така както е, а ал. 2 изобщо да се заличи. Съображенията ми са следните: в една чужда конституция още в чл. 1 се сочи труда, а държавата закриля. Това е задължение на държавата.

Поддържам твърдението, че първия текст е неясен.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Идеята е, че всеки трябва да работи.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Добре, но аз избирам да не работя. Щом има възможност за избор.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Затова казвам, че не трябва да залитваме в двете крайности.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Извинете ме, но този текст, в този вид, ми прилича на лозунг.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Предлагам текст за ал. 1: "Трудът, като източник на лично и обществено благополучие се гарантира и защитава от закона.

Алинея 2 да остане така, както е."

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Моля, който е съгласен с текста на ал. 1 така, както е записан сега, да гласува. За? - 7.

Който е съгласен с текста на ал. 1 и допълненията на Янаки Стоилов, моля да гласува. За? - 9. Приема се текста с допълненията на Янаки Стоилов.

Моля, който е съгласен ал. 2 да отпадне, да гласува. За? - 8. Против? - 9. Въздържали се? - 1. Ал. 2 остава така, както е записана.

По чл. 17. По него бяха направени доста предложения.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Понеже преди малко приехме и може би е правилно, че трябва да има и декларации, нека оставим тази декларация, защото се спекулира през последните два дни и затова, че този член така както е направен увековечава държавната собственост и т.н.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Имам два аргумента, за да остане ал. 1. Единият от тях е симетрията, която сега се получава с новата редакция на чл. 16, ал. 1 и вторият аргумент е, че тук говорим за правото на собственост, а не толкова за правата на собствениците. Т.е., като правна категория ние го признаваме. Смятам, че тази редакция е достатъчно добра. Тази, която е в текста.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Като компромис, аз бих приел тази редакция, която е в проекта, макар че според мен ал. 1 дублира донякъде ал. 3. Всъщност решително съм против това предложение ал. 1 да бъде редактирана така "правата на собственост са неприкосновени". Според мен само частната собственост може да бъде неприкосновено и т.н. Предлагам текста да остане така.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Все пак има едно дълбоко вътрешно противоречие. Казваме - правото на собственост, значи нещо, което е право е казано в закона, че е право. И след това се гарантира и защитава от закона.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това е едно естествено право, което ние превръщаме в позитивно право с формулировката. Така че това пак има своето дълбоко значение.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Ако има място за някакъв политически ефект, бих добавил, че частната собственост е свещена и неприкосновена.

ИБРАХИМ ТАТАРЛЪ: Имаше едно предложение да отпадне в ал. 3 думата "частната".

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Следователно, чл.17 остава така.

По чл. 18, ал. 1. По този член има няколко предложения. Има едно предложение на господин Балабанов.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Поддържам напълно това предложение, защото получих преди много време една много подробна аргументация от директори на музеи и хора, които се занимават с това. Наистина трябва да се запише.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Ако позволите, може и да изясня идеята, като текст. Става дума за "културните и исторически ценности с национално значение".

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Искан да бъда по-кратък, но преди 2 години участвах в една дискусия с архитекти и историци, при която поне за мене стана очевидно, че в България иманяри и такива и онакива придобиват и продават неща, които са от национално значение и защото специалният закон, който съществува, е също непълен. Затова, ако сложим това в Конституцията, в следващия специален закон, който неминуемо ще бъде изработен, вече ще има допълнителната регламентация, но това трябва да присъства в Конституцията. Знаете, че от България се изнесоха и изнасяха икони и картини от Националната художествена галерия.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Но на този предмет не пише нищо. Носиш го някъде и не знаеш какво отнасяш. Това е една субективна оценка - дали е с национално значение.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Спори се за един реален проблем, който никой не оспорва и се поражда друг проблем. Едва ли е

този начина. Според мен това предложение не е удачно.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Моля, който е съгласен да се включат, освен изброените тук, и "културни и исторически ценности", да гласува. За? - 5. Текста се приема така както е записан.

РОСЕН ХУБЕНОВ: Предлагам да оставим проблема и да се върнем по-късно към него.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Тук има едно предложение за нова алинея, чийто текст ще ви прочета: "държавата упражнява суверенни права върху определения на Република България радиочестотен спектър и позиции на геостационарната орбита, съгласно международните споразумения.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това трябва непременно да бъде включено, но с една по-добра редакция. Това са изключителни права от природните ресурси, предоставени на българската държава.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Аз участвувах при изработването на тази формулировка. Тя е съобразена и с международните споразумения. Действително това трябва да се уреди конституционно - суверенни права на държавата върху тези радиочестотни системи и геостационарните позиции, които са признати чрез споразумения. Това е една цяла сложна система, която трябва да се регулира от държавата.

Може би трябва да се създаде една нова ал. 4.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Според мен този текст е много нужен.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Предлагам следната редакция за нова ал. 4 към чл. 18: "Държавата упражнява суверенни права върху радиочестотния спектър и позициите на геостационарната орбита, определени с международни споразумения".

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По ал. 1 имаше и други предложения, свързани с ядрената енергия.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Според мен не върви много да се обявява самата ядрена енергия за собственост. Монопол може да бъде само производството на ядрена енергия, т.е. да отиде в ал. 2.

Що се отнася до другото, всички експерти смятат, че формулировката "гори с национално значение" е неудачна. Този термин допуска много произволни тълкувания. Такъв термин няма и

следователно той няма съдържание. А може би е по-правилно да се каже "гори със специално предназначение" или нещо друго.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Господин Иванов е прав, че терминът гори с национално значение е неясен, но той е неясен, защото сега нямаме различен режим. Идеята на Конституцията е да има общински, национални и евентуално частни. При това положение в определението гори за специално предназначение се съдържа и идеята за резервати.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Резерватите са само малка част от горите със специално предназначение.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Второто е, че нас ще ни е необходим специален закон, който да определи както пътищата с национално значение, така и горите с национално значение.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Аз водих със специалист лесовъд, който ми обясни неща, които аз не знаех. Става дума за това, че е имало и ще има малки гори, които са в обема на по-голяма площ, от тази, която разрешихме със Закона за земята и които могат да бъдат частни. Понятието "специфични" води до размисъла за резерват.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: "Гори със специално предназначение" е съвсем точно установен термин и има списък на тези гори.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Позициите горе-долу са ясни. Тогава нека идеята да остане и специалистите да изяснят този въпрос.

Относно ядрената енергия, има резон в това тя да премине в ал. 2, тъй като използването на ядрената енергия трябва да може държавата да установява върху него монопол. Може би текста да добие следния вид "държавата може да установява монопол върху железопътния транспорт, производството на ядрена енергия...".

АЛЕКСАНДЪР ПРАМАТАРСКИ: Това е необходимо, за да не може някой да си позволи да я използва за други цели. Предлагам да се добави "и използването".

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ще привлечем специалисти - ядрени физици, които ще кажат как е най-добрата редакция.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Предлагам в ал. 2 да се запише "държавата може със закон...".

АЛЕКСАНДЪР ПРАМАТАРСКИ: Аз не приемам това предложение, защото не може да се установи монопол върху използването на ядрената енергия.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Редакцията на текста може да добие следния вид "със закон може да се установи държавен монопол". Може би тази редакция е по-добра.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: В ал. 3 няма предложения. Ал. 4 става ал. 5 и т.н.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Дали не трябва редакционно да променим и ал. 5: "Стопанисването и управлението на държавните имоти се извършва в интерес на гражданите и на цялото общество".

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Или "държавните имоти се стопанисват и управляват в интерес на държавата и цялото общество".

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Моля, който е съгласен тази ал. 5 да отпадне, да гласува. За? - 4. Предложението не се приема. Текстът остава с поправката.

По чл. 19 има предложение на господин Любомир Иванов.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: В ал. 1 е казано, че икономиката се базира на стопанската инициатива. Тя се основава на собствеността. Стопанската инициатива е вторично явление. Може би по-подходящата редакция е: "... се основава на всички форми на собственост, стопанската инициатива и пазарната икономика".

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: Аз лично за себе си се убедих, че сме длъжни да бъдем многословни, макар че след време ще кажат с основание, че сме го направили така. Стопанска инициатива мога да имам, мога да имам пазарни отношения и да нямам собственост. Така че това допълнение, което се иска има резон.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Съгласен съм с Вас, но икономиката не може да се основава на друго нещо освен на собствеността.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Мисля, че в случая се касае до функционирането на икономиката като система и в този случай въпросът именно за стопанската инициатива има особено важно значение.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Аз съм съгласен с Вас господин Янков, но тази дума "основава" ме смущава.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Тогава да кажем: "икономиката на Република България се развива чрез свободата на стопанската инициатива и пазарните отношения".

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Има ли други предложения по чл. 19? - По ал. 4.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Аз имам две предложения по ал. 4. Първото е да отпадне ал. 4 за насърчаване конкурирането на гражданите. Това трябва да бъде отделено от всичко останало. Не че съм против кооперациите. Според мен тук става въпрос за някаква дискриминация спрямо други форми.

ПЕТЪР КОРНАЖЕВ: За мене думата "насърчава", нищо не значи. Парламентарната група на Социалдемократическата партия внесе подробен законопроект за кооперациите и там тези неща могат да се уредят. И за да не се дразним, че държавата насърчава кооперациите, а не насърчава частната собственост, дайте да премахнем този текст и толкова. Насърчаване не значи неприкосновена.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Ако разрешите ще направя компромисно предложение. Наистина някои, които са по-ясно ориентирани, имат основание да протестират срещу насърчаването, което създава впечатление за привилегирован режим на една от формите на стопанска дейност, но доколкото в думата кооперариране се съдържат и други форми, предлагам следната редакция: "Законът гарантира кооперарирането и други форми на сдружаване на гражданите".

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Текстът може да добие и друга редакция: "Законът създава условия за коопериране и други форми на сдружаване на гражданите за постигане на стопански и социален напредък".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Може би не е нужно да определяме целите. Да отпаднат думите "за постигане на стопански и социален напредък".

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Аз имах предложение за това доколко държавата трябва да участва в стопанска дейност.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Моля господин Иванов да оттегли предложението си, защото няма държава, която да е само регулатор. А в момента да не бъде и субект, който вкарва своя собственост в оборота и, на второ място, ако приемем този текст, ще заприлича на правото на държавата да наследява, ако няма други наследници преди това.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Текстът, който предлага господин Иванов е: "Участието на държавата в стопанската дейност се допуска само дотолкова, доколкото не уврежда развитието на частната инициатива".

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Съображенията ми са следните. Вие казвате, че държавата трябва да участва, за да налага по-големи данъци, като събира по-големи доходи. В момента България като държава е голям длъжник, но това изглежда е естествената роля на една държава. От тази гледна точка вие предлагате тя да участва в стопанската дейност. С какво да участва? С какви средства, след като е длъжник?

Второ, не смятам за редно отделният гражданин да се конкурира с цялата държава. За мен това е неестествено. Ролята на държавата е само като регулатор, а не и участник в стопанската дейност.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Моля, който е съгласен с предложението на господин Иванов за нова ал.5 с прочетеното от мен съдържание, да гласува. За? - Един. Предложението не се приема.

По чл.20 има предложение ал.2 да отпадне.

Моля, който е съгласен, да гласува.

Предложението не се приема.